

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРБИЈЕ

Број: 1165/4-71-05/2025

Датум: 2.6.2025. године

БЕОГРАД

**ИЗВЕШТАЈ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА РАДА
ИНСТИТУТА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРБИЈЕ
ЗА 2024. ГОДИНУ**

Намерно остављена празна страница.

САДРЖАЈ

Страна

1	ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ИНСТИТУТУ	6
1.1	ПРАВНИ СТАТУС	6
1.2	ЧЛАНСТВО У МЕЂУНАРОДНИМ И ЕВРОПСКИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА	6
1.3	УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА И КАДРОВИ	7
1.4	ЧЛАНСТВО У ИНСТИТУТУ	8
1.5	ОРГАНИ ИНСТИТУТА.....	8
1.6	СТРУЧНА ТЕЛА ИНСТИТУТА	9
1.7	ФИНАНСИРАЊЕ	9
2	АКТИВНОСТИ ИНСТИТУТА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРБИЈЕ	10
2.1	АКТИВНОСТ: Доношење, преиспитивање и одржавање српских стандарда и сродних докумената	10
2.2	АКТИВНОСТ: Тумачење српских стандарда и сродних докумената.....	16
2.3	АКТИВНОСТ: Израда годишњег плана доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину	16
2.4	АКТИВНОСТ: Израда годишњих извештаја за CEN-CENELEC (у складу са Уредбом ЕУ 1025/2012 и Guide 22:2018-01-01).....	17
2.5	АКТИВНОСТ: Одржавање и развој сервиса за претраживање српских стандарда и њихове везе са прописима и библиографских података о српским стандардима.....	18
2.5.1	Одржавање и развој сервиса за претраживање српских стандарда и њихове везе са прописима	18
2.5.2	База библиографских података о српским стандардима.....	18
2.6	АКТИВНОСТ: Развој и одржавање базе стандардизованих термина.....	18
2.7	АКТИВНОСТ: Одржавање базе електронских верзија српских стандарда и референтних збирки.....	19
2.8	АКТИВНОСТ: Превођење стандарда и других публикација.....	19
2.8.1	Услужно превођење стандарда и превођење за интерне потребе.....	19
2.9	АКТИВНОСТ: Сарадња са органима државне управе у вези са процесима приступања Републике Србије СТО, ЕУ и СЕФТА.....	21
2.10	АКТИВНОСТ: Међународна сарадња у области стандардизације	24
2.11	АКТИВНОСТ: Учесће представника Института у раду техничких радних тела међународних и европских организација за стандардизацију.....	27
2.12	АКТИВНОСТ: Институт као информациони центар за стандарде, у складу са захтевима докумената СТО, ЕУ и споразума СЕФТА	29
2.13	АКТИВНОСТ: Реализација промотивних активности према Маркетинг-плану за 2024. годину	30
2.14	АКТИВНОСТ: Повећање броја чланова Института, промоција користи од чланства и промоција нових услуга.....	31
2.15	АКТИВНОСТ: Обука из области стандардизације као посебан вид промоције примене стандарда	32
2.16	АКТИВНОСТ: Издавање посебних публикација и службеног гласила Института.....	34

2.17	АКТИВНОСТ: Развој и одржавање информационог система Института.....	34
2.18	АКТИВНОСТ: Унапређење интернет-презентације Института.....	35
2.19	АКТИВНОСТ: Продаја стандарда и сродних докумената	35
2.20	АКТИВНОСТ: Обуке стручњака за учешће у националној и/или међународној и европској стандардизацији	37
2.21	АКТИВНОСТ: Пружање стручне помоћи у примени и испуњавању захтева рпских стандарда и сродних докумената	37
2.22	АКТИВНОСТ: Одржавање, преиспитивање и побољшање интегрисаног система менаџмента.....	37
2.23	АКТИВНОСТ: Сарадња са образовним институцијама	38
2.24	АКТИВНОСТ: Редовни правни послови у области стандардизације	38
3	СЕРТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, СИСТЕМА МЕНАЏМЕНТА И ОСОБА	40
4	РАЗВОЈ И ПРИМЕНА ЗНАКА УСАГЛАШЕНОСТИ	40
5	ВАНРЕДНЕ АКТИВНОСТИ.....	41
5.1	АКТИВНОСТ: Имплементација новог издања ISO/IEC 27001:2022 у оквиру интегрисаног система менаџмента	41
5.2	АКТИВНОСТ: Обележавање 90 година стандардизације у Републици Србији.....	41
5.3	АКТИВНОСТ: Судски спор пред Европским судом правде.....	43
5.4	АКТИВНОСТ: Пружање посебних услуга на основу уговора	43
6	РЕАЛИЗАЦИЈА ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА ПРИХОДИ	43
7	ПРОБЛЕМИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА РАДА И ПРЕДЛОГ МЕРА ЗА ЊИХОВО РЕШАВАЊЕ	50
8	ЗАКЉУЧАК	52

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Делатност Института за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) утврђена је Законом о стандардизацији („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 46/15), Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије („Службени гласник РС”, број 93/15 и 27/16) и Статутом Института за стандардизацију Србије („Службени гласник РС”, бр. 29/2017). Према тим документима, делатност Института обухвата послове у вези са доношењем, објављивањем, преиспитивањем и повлачењем српских стандарда и сродних докумената, пружање стручне помоћи за примену односно испуњавање захтева српских стандарда, послове сертификације производа, система менаџмента и особа, као и друге послове у вези са стандардима и стандардизацијом.

Овај извештај изложен је у осам одељака. У складу са чланом 29. став 1. тачка 5) Одлуке о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије и чланом 54. став 1. тачка 2) Статута Института, извештај о реализацији годишњег програма рада Института усваја Управни одбор. Овај извештај је разматран и усвојен на 204. седници Управног одбора, која је одржана 30.05.2025. године.

Према члану 67. тачка 14) Статута Института, директор Института дужан је да извештај о реализацији Програма рада који је усвојио Управни одбор достави надлежном министарству. Овај извештај достављен је Министарству привреде на дан 02.06.2025. године.

1 ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ИНСТИТУТУ

1.1 ПРАВНИ СТАТУС

Према Закону о стандардизацији („Службени гласник РС”, број 36/09 и 46/15), Одлуци о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије („Службени гласник РС”, број 93/15 и 27/16) и Статуту Института („Службени гласник РС”, број 29/2017), Институт за стандардизацију Србије (у даљем тексту: Институт) је установа која има статус правног лица и послује у складу са прописима којима се уређује правни положај јавних служби.

Оснивање Института уписано је у регистар Привредног суда у Београду 4. јануара 2010. године, у регистарски уложак бр. 5-1208-00.

Оснивач Института је Влада.

Седиште Института је у Београду, у Улици Стевана Бракуса бр. 2.

Највиши општи акт Института је Статут Института за стандардизацију Србије („Службени гласник РС”, број 29/2017), на који је Влада дала сагласност својим решењем од 17. марта 2017. године („Службени гласник РС”, број 26/2017).

1.2 ЧЛАНСТВО У МЕЂУНАРОДНИМ И ЕВРОПСКИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Институт представља и штити интересе Републике Србије у следећим међународним и европским организацијама за стандардизацију:

- Међународној организацији за стандардизацију (ISO), у којој има статус пуноправног члана од 1950. године;
- Међународној електротехничкој комисији (IEC), у којој има статус пуноправног члана од 1950. године;
- Европском комитету за стандардизацију (CEN), у којем је има статус пуноправног члана од 1. јануара 2017. године;
- Европском комитету за електротехничку стандардизацију (CENELEC), у којем има статус пуноправног члана од 1. јануара 2017. године.
- Међународном ИЕС систему за испитивање усаглашености и сертификацију (IECEE), у оквиру којег функционише шема признавања резултата испитивања (IECEE/CB-Scheme), у којој Институт има статус пуноправног члана од 1985. године.

Институт је 21. јуна 2011. године потписао Меморандум о разумевању са Европским институтом за телекомуникационе стандарде (ETSI) и, у складу са правилима процедуре те европске организације за стандардизацију, у њој стекао статус „ETSI-јеве националне организације за стандарде”.

Институт учествује у раду Радне групе за сарадњу у области регулације и политику стандардизације, радног тела у оквиру Економске комисије за Европу Уједињених нација (UN/ECE/TRADE/WP.6).

1.3 УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА И КАДРОВИ

Унутрашња организација Института, називи радних места, опис послова, број извршилаца и посебни услови за обављање послова уређени су Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту. Важећи Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту (Пречишћен текст) број 1408/7-51-02/2023 донет је 01. новембра 2023. године и Правилником о изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту број 3510/2-51-02/2024 донет је 24.12.2024. године.

Према важећем правилницима, послови из делокруга Института обављају се у четири основне организационе јединице, и то у:

- Сектору за опште области стандардизације,
- Сектору за електротехничку стандардизацију,
- Сектору за међународну сарадњу, информисање и издавачку делатност и
- Сектору за правне, финансијске послове и маркетинг,

и у унутрашњим организационим јединицама у саставу поменутих сектора.

Ван састава сектора образује се: организациона јединица Сертификационо тело, која има исти статус и третман као одељење и један самостални извршилац ван сектора, саветник за техничко-методолошка питања стандардизације

Програмом рада Института за стандардизацију Србије за 2024. годину предвиђена су средства за плате и социјалне доприносе на терет послодавца за 61 извршиоца, и то за: 49 са високом школском спремом (ВСС), укључујући два са докторатом и два са магистратуром, пет са вишом школском спремом (ВШС) и седам са средњом стручном спремом. Последњом важећом Одлуком о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину („Сл. гласник РС“, бр. 61/2017, 82/2017, 92/2017, 111/2017, 14/2018, 45/2018, 78/2018, 89/2018, 102/2018, 30/2019, 42/2019) Институту за стандардизацију Србије утврђен је број запослених на неодређено време за 2024. годину на 61.

Табела 1.1 – Профили запослених са високом стручном спремом
(стање 31. децембар 2024. године)

Факултет	Број запослених	Факултет	Број запослених
Машински	4	Правни	2
Електротехнички	7	Економски	4
Пољопривредни	3	Факултет за медије и комуникације	1
Технолошко-металуршки	6	Факултет за пословне студије	1
Хемијски	2	Факултет уметности	1
Ветеринарски	1	Факултет политичких наука	1
Стоматолошки	1	Агрономски	1
Филолошки	6	Учитељски	1
Грађевински	2	Факултет за менаџмент	1
Шумарски	1	Висока школа струк. студије (240)	1
Факултет за примењени менаџмент	1		
УКУПНО:			48

Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту предвиђено је 51 радно место, на која се распоређује укупно 61 запослени. Дана 31. децембра 2024. године у Институту је било 58 запослених на неодређено време и двоје запослених на одређено време, због повећаног обима посла. На одређено време током 2024. године ангажовано је укупно два извршиоца у Сектору за правне, финансијске послове и маркетинг, због повећаног обима посла.

1.4 ЧЛАНСТВО У ИНСТИТУТУ

У Институту постоје три категорије чланова: редовни, почасни и заслужни чланови. Учлањење у Институт је добровољно, а чланство се не може преносити или преузимати.

На дан 31. децембра 2024. године Институт је имао 77 редовних чланова и три представника оснивача.

1.5 ОРГАНИ ИНСТИТУТА

Органи Института су: скупштина, управни одбор, надзорни одбор и директор.

Скупштина је највиши орган Института. Скупштину чине оснивач и чланови Института. Сваки члан Института који је правно лице има по једног представника у Скупштини, а оснивач најмање три представника. Предузетници и физичка лица чланови Института непосредно учествују у раду Скупштине.

У складу са Одлуком о изменама и допунама оснивачког акта Института, Скупштина Института је у 2024. години одржала две редовне седнице.

Управни одбор је орган управљања пословањем Института, који за свој рад одговара оснивачу. Управни одбор има председника и четири члана. Управни одбор је у 2024. години одржао 13 седница. Управни одбор је именован решењем оснивача (Владе) од 05. априла 2018. године (24 Број: 119-30-01/2018).

Директор Института, у складу са чланом 67. став 1.) Статута, обавестио је Министарство привреде о избору представника запослених ради именовања за члана Управног одбора и два члана представника Скупштине Института. Институт је спровео поступак за избор кандидата из редова запослених који се предлаже оснивачу за члана Управног одбора. Скупштина Института је на својој седници, одржаној дана 21. октобра 2021. године, предложила два кандидата.

Дописом број 113/10-51-11/2022 од 03.02.2022. године Институт се обратио Министарству привреде да је потребно покренути поступак за именовање новог састава управног одбора. Имајући у виду да је у време истицања мандата Влада била у техничком мандату, нови сазив Управног одбора није именован а стари обавља дужност по основу члана 56. став 1 Одлука о изменама и допунама оснивачког акта Института за стандардизацију Србије: („Сл. гласник РС“, бр. 93/2015, 27/2016): Постојећи органи Института настављају да обављају послове из свог делокруга до истека мандата за који су именовани, односно до њиховог разрешења и до именовања нових, у складу са законом и овом одлуком. Дописом број 2076/1-10-01/2023 од 10.7.2023. године и број 2076/2-10-01/2023 од 27.9.2023. године Институт се обратио Министарству привреде да предузму правне радње како би се поступак именовања новог сазива Управног одбора окончао.

Директор Института је пословодни орган који представља и заступа Институт као правно лице, руководи радом Института и одговара за законитост рада и пословања. За свој рад директор одговара Управном одбору. Директор Института именован је решењем Владе, 24 бр. 119-11926/2018 од 27.12.2018. године, објављено у Сл. гласнику РС бр. 104/2018 од 28. децембра 2018. године. По истеку петогодишњег мандата обављања јавне функције на месту директора Института за стандардизацију Србије, оснивач Института је на седници одржаној 25.01.2024. године донео Решење о престанку дужности директора Института за стандардизацију Србије 24 Број 119-69/2024 од 25.01.2024. године и запослену именовао за вршиоца дужности директора Института Решењем о именовању вршиоца дужности директора Института, 24 Број 119-70/2024 од 25.01.2024. године (Сл. Гласник РС, број 6/24). Такође, Институт је спровео јавни конкурс за место директора, након чега је Управни одбор донео предлог кандидата, који је Институт доставио оснивачу ради именовања.

Надзорни одбор је орган контроле законитости рада и финансијског пословања Института, који за свој рад одговара оснивачу. Надзорни одбор именован је решењем Владе Републике Србије 24 број 119-1178/2022 од 10. фебруара 2022. године („Службени гласник РС“, бр. 18/22). У 2024. години одржане су четири седнице Надзорног одбора.

1.6 СТРУЧНА ТЕЛА ИНСТИТУТА

Институт је, као стручна тела, образовао Стручни савет за опште области стандардизације и Стручни савет за стандардизацију у области електротехнике, информационих технологија и телекомуникација. У 2024. години покренут је редовни поступак за избор нових представника у Стручном савету. Управни одбор Института је на седници одржаној 5. септембра 2024. године донео Одлуку о именовању председника и чланова Стручног савета за опште области стандардизације Института, број 2487/6-51-11/2024. У 2024. години Стручни савет за опште области стандардизације одржао је укупно четири редовне седнице од којих су три одржане „лицем у лице“ и то 29. фебруара, 23. маја и 3. октобра 2024. године док је једна седница одржана дописним путем у периоду од 10-20. децембра 2024. године.

Управни одбор Института је на седници одржаној 5. септембра 2024. године донео Одлуку о именовању председника и чланова Стручног савета за стандардизацију у областима електротехнике, информационих технологија и телекомуникација број 2487/7-51-11/2024. Стручни савет за стандардизацију у областима електротехнике, информационих технологија и телекомуникација у 2024. години одржао је укупно четири редовне седнице, од којих су три одржане „лицем у лице“ и то 11. априла, 27. маја и 1. октобра 2024. године, док је једна седница одржана дописним путем у периоду од 31. децембра 2024. године до 10. јануара 2025. године.

Према стању регистра комисија за стандарде и сродне документе, у 2024. години у Институту је било укупно 166 комисија, од којих је 121 комисија (као и 11 поткомисија за стандарде) у општим областима стандардизације, а 45 у областима електротехнике, телекомуникација и информационих технологија. У 2024. години одржано је укупно 318 састанака.

1.7 ФИНАНСИРАЊЕ

Према члану 9. Закона, Институт стиче средства за обављање своје делатности на следеће начине:

- 1) из прихода које оствари наплатом чланарина;
- 2) продајом српских стандарда, сродних докумената и других публикација;
- 3) из прихода које оствари продајом услуга;

- 4) из буџета Републике Србије;
- 5) из других извора, у складу са законом.

Потребна средства за рад утврђују се Програмом рада Института, чији је саставни део и финансијски план. Влада је дала сагласност на Програм рада за 2024. годину Решењем, 05 Број: 021-781/2024 од 1.2.2024. године („Службени гласник РС” 8/2024) и сагласност на Програм о изменама и допунама Програма рада за 2024. годину 05 Број: 021-13305/2024 од 30.12.2024. године („Службени гласник РС” 107/2024) , чији је саставни део финансијски план.

2 АКТИВНОСТИ ИНСТИТУТА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРБИЈЕ

2.1 АКТИВНОСТ: Доношење, преиспитивање и одржавање српских стандарда и сродних докумената

У периоду од 1. јануара 2007. до 31. децембра 2024. године Институт је објавио укупно 45.981 српски стандард и сродни документ од којих 3.826 стандарда на српском језику. У истом том периоду, Институт је објавио 41.502 српска стандарда и сродна документа којима су преузети одговарајући европски стандарди (EN), односно европски сродни документи, и то: 28.680 публикација које је објавио CEN у општим областима стандардизације, 11.546 публикација које је објавио CENELEC у електротехничким областима и 1.279 публикација које је објавио ETSI у области телекомуникација.

Према последњем тромесечном извештају Менаџмент-центра CEN-а и CENELEC-а у Бриселу, који се односи на четврти квартал 2024. године, до 31. децембра 2024. године, Институт је преузео и објавио као српске стандарде око 99 % европских стандарда – укључујући њихове измене и допуне (амандмане), а искључујући њихове исправке (коригендуме) – за које је истекао последњи рок за објављивање на националном нивоу (dop).

У 2024. години предузете су све организационе и техничке активности, како би стручњаци из комисија за стандарде и сродне документе могли активно да учествују у развоју европских стандарда, давању примедби/коментара на текстове радних докумената и исказивању националног става, односно гласању на те документе. Преглед чланова комисија за стандарде који су учествовали у раду радних тела европских и међународних организација за стандардизацију дат је у тачки 2.11.

Током 2024. године Институт је наставио да посвећује посебну пажњу активностима комисија за стандарде и члановима комисија, односно националним стручњацима за поједине области. Тако је у општим областима стандардизације у 2024. години разрешен 61, а примљено 85 нових експерата. У области електротехничке стандардизације у 2024. години разрешено је 16, а примљено 13 нових експерата. Као главни узрок разрешења је констатован одлазак стручњака у пензију, а у мањем броју случајева промена организације.

Комисије за стандарде и сродне документе су се придржавале рокова и фаза у паралелној изради и гласању на радне документе европских стандарда у техничким комитетима, које те комисије прате, и то у фази успостављања пројеката европских стандарда, фази јавне расправе (40.20 – Public enquire) и фази завршног гласања (50.20 – Formal vote). Потребно је нагласити да су српски експерти у значајној мери достављали коментаре/примедбе на текстове радних докумената CEN-а као и ISO-а, које су у највећој мери и прихваћене, што је једна од значајних предности пуноправног чланства Института у европским организацијама за стандардизацију. Радна документа европских и међународних

стандарда, гласачки листови за гласање на та документа, као и радни материјал за седнице комисија за стандарде су били доступни само за чланове комисија преко заштићеног подручја на интернет-страници Института.

У 2024. години, седнице комисија за стандарде су се одржавале „лицем у лице“, дописним путем, коришћењем сервиса за онлајн седнице (ZOOM апликација) као и хибридном путем. Осим тога, Институт је преко своје интернет-странице омогућио свим заинтересованим странама бесплатно читање нацрта стандарда у фази јавне расправе и давање коментара и примедби на та документа у тој фази. Именовани представници Института, секретари стручних савета, учествовали су у раду техничких одбора CEN-а и CENELEC-а и на тај начин су обезбеђивали и координисали управљање стандардизацијским активностима на националном и европском нивоу.

У 2024. години Институт је објавио 1.603 српска стандарда и сродна документа, а истовремено је повукао 1.177 српских стандарда и сродних докумената. Од 1.603 објављена стандарда и сродна документа, 202 је објављено на српском, а 1.401 на енглеском језику.

Од 202 објављена стандарда и сродна документа на српском језику, 192 стандарда и сродна документа су донета преузимањем одговарајућих европских и међународних стандарда односно сродних докумената методом преводњења, док је 10 стандарда донето као изворна српска стандарда.

Од 1.401 објављеног стандарда и сродног документа на енглеском језику, 119 стандарда и сродних докумената је настало преузимањем одговарајућих европских и међународних стандарда односно сродних докумената методом прештампавања, а 1.282 методом проглашавања. Осим тога, у 2024. години је израђено укупно 1.525 нацрта стандарда и 1.351 дефинитивна текста нацрта стандарда.

У 2024. години, на српском и енглеском језику, преузето је укупно 1.400 европских стандарда и сродних докумената. Ради доношења српских стандарда и сродних докумената у 2024. години, 138 комисија за стандарде одржало је укупно 318 састанака.

Упоредни преглед броја планираних и реализованих српских стандарда и сродних докумената, нацрта и дефинитивних текстова нацрта стандарда у 2024. години дат је у табели 2.1, преглед броја планираних и реализованих стандарда и сродних докумената по организационим јединицама и методама доношења је дат у табели 2.2 а број донесених и повучених српских стандарда и сродних докумената у истом периоду дат је у табели 2.3.

Табела 2.1 – Упоредни преглед броја планираних и реализованих српских стандарда и сродних докумената, нацрта и дефинитивних текстова нацрта стандарда у 2023. години

Врста документа	На српском језику		На енглеском језику		Укупно	
	Планирано	Остварено	Планирано	Остварено	Планирано	Остварено
Нацрт стандарда	219	213	927	1.312	1.146	1.525
Дефинитивни текст нацрта стандард	217	187	1.266	1.165	1.483	1.351
Стандард	221	202 ¹⁾	1.223	1.401	1.444	1.603

¹⁾ На укупан број треба додати и 3 исправке стандарда.

Табела 2.2 – Преглед броја планираних, реализованих и повучених стандарда и сродних докумената по организационим јединицама у Институту и методама доношења

Ред. бр.	Области	Број планираних, реализованих и повучених стандарда и сродних докумената								
		На српском језику			На енглеском језику			УКУПНО		
		Планирано	Остварено	Повучено	Планирано	Остварено	Повучено	Планирано	Остварено	Повучено
А. СЕКТОР ЗА ОПШТЕ ОБЛАСТИ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ										
1	Одељење за металургију, машинство, грађевинарство и саобраћај	78	56	81	472	556	388	550	612	469
2	Одељење за хемијске технологије, пољопривреду, шумарство, безбедност, животну средину и опште стандарде	97	120	61	286	451	291	383	571	346
	УКУПНО А:	175	176	142	758	1.007	679	933	1.183	815
Б. СЕКТОР ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКУ СТАНДАРДИЗАЦИЈУ										
4.	Одељење за електроенергетику и електронику	32	24	34	308	215	213	340	239	253
5.	Одељење за телекомуникације и информационе технологије	14	2	7	157	179	102	171	181	109
	УКУПНО Б:	46	26	41	467	394	315	513	420	362
	УКУПНО А+Б:	221	202	183	1.225	1.401	994	1.444	1.603	1.177

Табела 2.3 – Број донесених и повучених српских стандарда и сродних докумената у 2023. години – преглед по месецима

Месец	Број решења о доношењу и повлачењу српских стандарда и сродних докумената	Донесени српски стандарди и сродни документи			Повучени српски стандарди и сродни документи
		На српском	На енглеском	Укупно	
Јануар	425/30-51-02/2024 од 31. јануара 2024. год.	7	130	137	102
Фебруар	805/44-51-02/2024 од 29. фебруара 2024. год.	6	113	119	117
Март	1187/38-51-02/2024 од 29. марта 2024. год.	21	60	81	63
Април	1532/52-51-02/2024 од 30. априла 2024. год.	21	122	143	96
Мај	1777/48-51-02/2024 од 31. маја 2024. год.	16	109	125	89
Јун	2006/40-51-02/2024 од 27. јуна 2024. год.	11	87	98	75
Јул	2244/46-51-02/2024 од 31. јула 2024. год.	14	166	180	155
Август	2273/41-51-02/2024 од 30. августа 2024. год.	13	94	107	76
Септембар	2736/51-51-02/2024 од 30. септембра 2024. год.	33	89	122	61
Октобар	2993/34-51-02/2024 од 31. октобра 2024. год.	20	82	102	60
Новембар	3241/49-51-02/2024 од 29. новембра 2024. год.	16	111	127	101
Децембар	3558/81-51-02/2024 од 30. децембра 2024. год.	24	238	262	182
УКУПНО:		202	1.401	1.603	1.177

На основу информација из табеле 2.1, може се закључити да је план доношења српских стандарда и сродних докумената за 2024. годину за стандарде на енглеском језику остварен и пребачен за: нацрте + 37% и за објављене стандарде + 11%, док је број реализованих дефинитивних текстова нацрта мањи од планираног броја – 9%. Разлика у односу на планирани број српских стандарда на енглеском језику је због тога што у време

израде плана део европских стандарда и сродних докумената није имао дефинисане датуме фаза у њиховом даљем развоју али се, према статусу који су имали у време израде Плана, очекивало да ће бити донети у 2024. години, па их је Институт, у складу са предвиђеним роковима, и преузео као српске стандарде.

Број реализованих стандарда на српском језику је за све три планске категорије мањи од планираног броја и то за: нацрте – 2,8 %, дефинитивне текстове нацрта – 13,8 %, и објављене стандарде – 8,6 %. Имајући у виду чињеницу да је у 2024. години у Сектору за опште области стандардизације имао 2 запослена на дужем плаћеном одсуству, може се констатовати да су у највећој мери запослени испунили план доношења стандарда на српском и на енглеском језику. Радно место на пословима секретара комисија за стандарде из области хемијских технологија попуњено је у децембру 2024. године, што би требало да доведе до бољих резултата у доношењу српских стандарда на српском језику у 2025. години.

У Сектору за електротехничку стандардизацију у другој половини 2023. године настало је упражњено једно радно место, које је остало непопуњено до краја 2024. године.

Такође, планирање доношења српских стандарда на енглеском језику је унапређено у виду ажурираног и паралелног преузимања пројеката из CEN/CENELEC базе стандарда при изради плана, за разлику од планирања из претходних година када је било потешкоћа у добијању података о тим пројектима приликом израде плана.

Институт је у претходним годинама улагао значајна средства у развој сопствених капацитета за превођење у организационој јединици за међународну сарадњу, затим у софтвер за превођење а такође, у финансијском плану Института предвиђен је одређени средстава за набавку превода стандарда.

Имајући у виду све претходно изнето, у 2025. години ће руководиоци одељења са својим сарадницима идентификовати слабости у организационим јединицама и приступити решавању насталих проблема у сарадњи са руководиоцима сектора и указивати на потребу коришћења интерних и екстерних капацитета за прибављање превода стандарда на српски језик.

а) Стандардизација у општим областима стандардизације

У општим областима стандардизације, у 2024. години израђено је 1.067 нацрта и 993 дефинитивна текста нацрта стандарда, а објављено је укупно 1.183 стандарда/сродна документа, од којих 176 стандарда на српском језику. Такође, повучено је укупно 815 стандарда од којих 136 стандарда на српском језику доношењем нових издања стандарда.

У области *металургије, машинства, грађевинарства и саобраћаја* израђено је 537 нацрта и 511 дефинитивних текстова нацрта стандарда, а објављено је укупно 612 стандарда/сродних докумената, од којих 56 стандарда на српском језику. Такође, повучено је укупно 469 стандарда, од тога 81 стандард на српском језику доношењем нових издања стандарда.

У области *хемијских технологија, пољопривреде, шумарства, безбедности, животне средине и општих стандарда* израђено је 530 нацрта и 482 дефинитивна текста нацрта стандарда, а објављен је 571 стандард/сродни документ, од којих 120 стандарда на српском језику. Такође, повучено је 55 стандарда на српском језику доношењем нових издања стандарда.

Ради доношења српских стандарда и сродних докумената у 2024. години, 97 комисија за стандарде у општим областима стандардизације је одржала укупно 219 састанака.

Од укупно 779 техничких радних тела ISO-а (270 техничких комитета и 509 поткомитета), одговарајуће комисије за стандарде Института имају статус „P” члана (енгл. Participant) у 69 тела, односно статус „O” члана (енгл. Observer) у 405 тела ISO-а. Испуњавајући своје обавезе „P” члана, у 2024. години комисије за стандарде гласале су на 658 радних докумената у разним фазама доношења међународних стандарда ISO (ISO/CD, ISO/DIS, ISO/FDIS, ISO/SR).

б) Стандардизација у области електротехнике (електроенергетике, електронике, телекомуникација) и информационих технологија

У области електротехничке стандардизације, у 2024. години израђено је 452 нацрта и 358 дефинитивна текста нацрта стандарда, а објављен је укупно 431 стандард/сродни документ, од којих 24 стандарда на српском језику. Такође, повучен је укупно 41 стандард на српском језику доношењем нових издања стандарда.

У областима *телекомуникација и информационих технологија* у 2024. години израђено је 193 нацрта и 116 дефинитивна текста нацрта стандарда, а објављен је укупно 181 стандард и сродних докумената, од којих 2 стандарда на српском језику. Такође, повучено је укупно 7 стандарда на српском језику доношењем нових издања стандарда.

У области *електроенергетике и електронике* израђено је 259 нацрта и 242 дефинитивних текстова нацрта стандарда, а објављено је укупно 250 стандарда/сродних докумената, од којих 22 стандарда на српском језику. Такође, повучено је укупно 34 стандарда на српском језику доношењем нових издања стандарда.

Ради доношења српских стандарда и сродних докумената у 2024. години, 41 комисија за стандарде у електротехничким областима стандардизације одржало је укупно 99 састанака.

Испуњавајући своје обавезе на међународном плану, у 2024. години гласано је на укупно 329 докумената, која су припремила 13 техничких комитета и поткомитета Међународне електротехничке комисије (IEC) у којима надлежне комисије за стандарде имају статус „P” члана, тј. учесника (енгл. participant). Од укупно 228 техничких радних тела IEC-а (115 техничких комитета и 113 поткомитета), одговарајуће комисије за стандарде Института имају статус „P” члана у 13 тела, односно статус „O” члана (енгл. Observer), тј. посматрача у 133 тела.

Предлози достављени од заинтересованих страна

У вези предлога за израду српских стандарда, које су доставила министарства релевантна за спровођење техничких прописа и друге заинтересоване стране, чије је доношење предвиђено у 2024. години, Институт је предузео следеће активности:

– На захтев Електродистрибуције Србије д.о.о. објављени су на српском језику следећи стандарди:

1. SRPS ISO 37301, *Системи менаџмента за усклађеност – Захтеви са упутством за коришћење,*
2. SRPS ISO 31022, *Менаџмент ризицима – Смернице за менаџмент правним ризицима.*

- На захтев Министарства рударства и енергетике објављени су на енглеском језику следећи стандарди:
 1. SRPS B.H8.128, *Стандардна метода за испитивање дестилационих карактеристика нафтних производа и течних горива при атмосферском притиску*
 2. SRPS B.H8.131, *Стандардна метода испитивања кинематичке вискозности прозирних и непрозирних течности (и израчунавање динамичке вискозности)*
 3. SRPS B.H8.129, *Стандардна метода испитивања за процену доње и горње топлотне моћи уља за ложење и дизел-горива*
- На захтев CONPRO M за превођење SRPS EN 1090-2:2024 и SRPS EN ISO 3834-2:2021, обезбеђен је иницијални превод за SRPS EN 1090-2, а превод SRPS EN ISO 3834-2 је на јавној расправи.
- На захтев Металинспект д.о.о. за превођење SRPS EN ISO 5580:2024, превод овог стандарда је у фази нацрта комисије.
- На захтев Агенције за енергетику Републике Србије објављени су SRPS EN 17124:2022 и SRPS ISO 14687:2022, а превођење SRPS ISO 19880-8 је одложено за 2025. годину због објављивања новог издања стандарда.
- На захтев Министарства рударства и енергетике припремљене су ревизије 4 изворна стандарда који су на јавној расправи (SRPS M.J4.010; SRPS B.M2.100; SRPS M.J4.030; SRPS M.J4.032), док су планиране ревизије за SRPS M.J5.102 и SRPS M.J4.020 напуштене одлуком надлежне комисије за стандарде.

Од Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре добијени су иницијални текстови превода на српски језик за следеће стандарде:

1. SRPS EN 13501-1:2019, *Пожарна класификација грађевинских производа и елемената зграде – Део 1: Класификација на основу података добијених испитивањем реакције на пожар,*
2. SRPS EN 1090-2:2024, *Извођење челичних и алуминијумских конструкција – Део 2: Технички захтеви за челичне конструкције,*
3. SRPS EN 13791:2019, *Оцењивање чврстоће при притиску конструкција и префабрикованих бетонских елемената на месту уградње,*

Од Министарства привреде добијени су иницијални текстови превода на српски језик за следеће стандарде:

1. SRPS EN 809:2010, *Пумпе и пумпни агрегати за течност - Општи захтеви за безбедност (објављен у децембру),*
2. SRPS EN 12733:2019, *Машине за пољопривреду и шумарство – Моторне косилице са руковаоцем који се креће – Безбедност (предат као нацрт комисије у децембру).*

Електродистрибуција Србије у новембру 2022. године, доставила је молбу за преузимање немачких стандарда VDE-AR-N 4105, VDE-AR-N 4110 и VDE-AR-N 4100. Немачки комитет за електротехничку стандардизацију је дозволио објављивање ових стандарда као националних српских стандарда на српском језику, уз забрану објављивања на

другим језицима. Електродистрибуција Србије д.о.о. Београд је уз помоћ GIZ-а у току 2023. године организовала превоз сва три документа са немачког на српски језик.

Иницијални преводи су почетком 2024. године достављени Институту. Комисија за стандарде KS N013, *Општи аспекти за снабдевање електричном енергијом, мерење електричне енергије и управљање оптерећењем* је донела одлуку да се ови документи преузму као Техничке спецификације и утврдила текстове нацрта комисије ових Техничких спецификација. Они ће бити објављени као српске техничке спецификације на српском језику у првој половини 2025. године.

Реализација плана доношења српских стандарда и сродних докумената Института у складу са чланом 3. Уредбе ЕУ 1025/2012 и релевантним критеријумом из CEN-CENELEC Guide 22:2021-12

Планом доношења српских стандарда и сродних докумената за 2024. годину предвиђен је рад на укупно 11 изворних српских стандарда у разним фазама израде, унетих на основу предлога појединих комисија за стандарде Института. У 2024. години Институт је објавио 10 изворних српских стандарда а израђено је 11 нацрта изворних стандарда.

Преиспитивање и одржавање српских стандарда и сродних докумената

Да би се обезбедила релевантност и актуелност српских стандарда, комисије за стандарде и сродне документе у 2024. години у оквиру редовног преиспитивања стандарда повукле су укупно 1.177 стандарда, од којих 183 стандарда на српском језику. Преглед повучених стандарда на српском језику по одељењима и секторима за стандардизацију дат је у активности 2.1а) и б).

2.2 АКТИВНОСТ: Тумачење српских стандарда и сродних докумената

Тумачење српских стандарда и сродних докумената једна је од редовних активности које Институт обавља, како на захтев корисника стандарда, тако и на захтев органа државне управе и правосудних органа. У 2024. години, Институт је издао 5 тумачења и 30 мишљења у вези са српским стандардима, и то 5 тумачења и 17 мишљења у Сектору за опште области стандардизације и 13 мишљења у Сектору за електротехничку стандардизацију.

2.3 АКТИВНОСТ: Израда годишњег плана доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину

У априлу 2024. године започете су активности на припреми предлога Плана доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину. У вези са тим, Институт је позвао Министарство привреде, Сектор за квалитет и безбедност производа, који је надлежан за послове стандардизације да обавести остала министарства да доставе листе српских стандарда и сродних докумената које је потребно да Институт обухвати својим Планом доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину, да би служили као подршка спровођењу техничких и других прописа у областима за које су надлежна поједина министарства. Своје предлоге Институту је доставило Министарство информисања и телекомуникација, Министарство одбране и Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Остала министарства су дописом обавестила Институт да немају захтеве за доношењем стандарда.

Такође, Институт је у априлу 2024. године на својој интернет-презентацији поставио позив за укључивање свих заинтересованих страна у израду плана доношења српских

стандарда за 2025. годину. Рок за достављање предлога био је 21. јун 2024. године. До тог рока Институту је достављено укупно 8 предлога привредних друштава и осталих заинтересованих страна.

Планом доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину планирано је да се донесу 334 српска стандарда којима се преузимају хармонизовани европски стандарди, чијом применом се остварује претпостављена усаглашеност са основним захтевима европских директива. Поред тога, у току 2025. године преузимаће се сви новообјављени хармонизовани стандарди, и то у роковима које дефинишу европске организације за стандардизацију.

Пошто је Институт до 31. децембра 2024. године преузео 99 % свих важећих европских стандарда и то за CEN – 99,53 % свих европских и 99,80 % европских хармонизованих стандарда као и за CENELEC – 99,05 % свих европских и 98,78 % европских хармонизованих стандарда, Планом доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину, као и за сваку наредну годину после ње, биће предвиђено доношење око 1.500 српских стандарда који су идентични одговарајућим европским, јер је то просечан број стандарда које CEN и CENELEC укупно објаве у току једне године и који се морају преузети на националном нивоу у прописаним роковима. Рад свих комисија за стандарде у Институту синхронизован је са радом одговарајућих техничких радних тела (комитета и поткомитета) европских организација за стандардизацију.

Према члану 42. став 1. тачка 2) Статута Института, годишњи план доношења српских стандарда и сродних докумената се објављује на интернет страници Института, а након усвајања од стране Скупштине.

Предлог плана доношења српских стандарда и сродних докумената за 2025. годину утврђен је на 199. седници Управног одбора Института, која је одржана 17.10.2024. године а постављен је на интернет-страницу Института 18.10.2024. године.

2.4 АКТИВНОСТ: Израда годишњих извештаја за CEN-CENELEC (у складу са Уредбом ЕУ 1025/2012 и Guide 22:2018-01-01)

Као пуноправни члан европских организација за стандардизацију, Институт има обавезу да сваке године припреми и Менаџмент центру CEN-а и CENELEC-а у Бриселу, достави извештај у вези са стандардизацијским активностима које је предузимао у току претходне године, а које се односе посебно на сектор микро, малих и средњих предузећа, као и да тај извештај објави на својој интернет-страници.

У складу са обавезама, Институт је званично именовао особе које представљају Институт у радним групама CEN-а и CENELEC-а, које се баве питањима сарадње са сектором ММСП, као и питањима која се односе на извршавање обавеза националних тела за стандарде, које проистичу из Уредбе 1025/2012 и извештавају о томе.

Извештаји европским организацијама за стандардизацију достављени су 31. јануара 2025. године и садрже податке о односу Института са заинтересованим странама, броју и структури комисија за стандарде, заступљеност тзв. слабих заинтересованих страна (представника синдиката, удружења за заштиту животне средине итд.) у комисијама за стандарде, информатичкој инфраструктури као подршци за процес доношења стандарда. Саставни део тих извештаја је и извештај о активностима које је Институт предузимао у развијању сарадње са сектором ММСП. У извештају се, између осталог, наводе активности у области промоције стандардизације привредницима у регионалним привредним коморама,

истраживање о утицају стандарда на организације у нашој земљи, промоција стандардизације и Института на сајмовима итд. Овај извештај објављен је на интернет-презентацији Института (https://iss.rs/sr_Cyrl/download/page-section/document/17786).

2.5 АКТИВНОСТ: Одржавање и развој сервиса за претраживање српских стандарда и њихове везе са прописима и библиографских података о српским стандардима

2.5.1 Одржавање и развој сервиса за претраживање српских стандарда и њихове везе са прописима

У току 2024. године настављено је са даљим развојем и редовним ажурирањем базе техничких прописа и њихове повезаности са српским стандардима. То је подразумевало стално ангажовање запослених у Одељењу за правне, финансијске и опште послове на праћењу прописа који се позивају на стандарде, као и на вршењу измена статуса техничких прописа који су повезани са српским стандардима, односно уклањање прописа стављених ван снаге, уношење података о прописима који су замењени новим и повезивање стандарда са прописима који се први пут уносе у базу. У бази се тренутно налази 1297 закона, правилника и уредби у којима се позива на српске стандарде, док је базу у 2024. години користило 4.629 корисника.

2.5.2 База библиографских података о српским стандардима

База библиографских података о српским стандардима саставни је део система за управљање подацима о српским стандардима и сродним документима који обухвата и базу података о европским и међународним стандардима, базу података о комисијама за стандарде и члановима комисија за стандарде, базу података о купцима стандарда, базу података о вези српских стандарда и техничких прописа који се на њих позивају, терминолошку базу, радна документа европских и међународних организација за стандардизацију, као и текстове објављених европских, међународних и српских стандарда.

У току 2024. године редовно је вршен унос и контрола података о објављеним стандардима, нацртима и дефинитивним текстовима нацрта стандарда и сродних докумената, унос података о продаји стандарда (предрачуни, рачуни, подаци о купцима), унос података о комисијама за стандарде и њиховим члановима, израда извештаја о праћењу реализације плана доношења стандарда, као и о продаји стандарда.

2.6 АКТИВНОСТ: Развој и одржавање базе стандардизованих термина

У току 2024. године настављено је са уносом термина из преузетих европских и међународних стандарда објављених на српском језику, који су или терминолошки стандарди или се у њима утврђују термини за одређену област (укупно 103).

База стандардизованих термина Института настала је радом запослених у Институту, као и чланова комисија за стандарде. Користи се приликом преузимања европских и међународних стандарда методом превођења на српски језик, а од 2016. године је јавно доступна ширем кругу корисника преко интернет-презентације Института.

Терминолошка база је у 2024. години обogaћена за 2.062 термина и садржи 34.285 термина са пратећим дефиницијама на српском језику, као и дефиницијама на енглеском језику. Током 2024. године, база је коришћена 37.678 пута.

2.7 АКТИВНОСТ: Одржавање базе електронских верзија српских стандарда и референтних збирки

Систем за управљање подацима о српским стандардима и сродним документима садржи комплетне текстове објављених српских стандарда у PDF формату који су намењени продаји. Рестриктивним одређивањем улога и одговорности, односно права приступа тим документима, као и редовном израдом резервних копија комплетног система, обезбеђена је сигурност система и заштита од неовлашћеног умножавања и дистрибуције.

Стандардотека Информационог центра Института располаже комплетним, уређеним збиркама српских стандарда (SRPS), међународних стандарда (ISO, IEC, ISO/IEC) и свих европских стандарда (EN).

За потребе органа државне управе и других заинтересованих страна Институт је наставио са одржавањем архивске збирке важећих и неважећих (повучених) српских стандарда и сродних докумената на које се врши позивање у законима, техничким прописима и другим правним актима.

У 2024. години база је редовно ажурирана подацима о новооснованим или обједињеним односно расформираним комисијама за стандарде. Тако су у базу унети подаци за 55 комисија за стандарде и ажурирани/додати подаци о 720 чланова комисија за стандарде. У исто време, постојећи подаци о комисијама систематично су проверавани и исправљани, по потреби.

2.8 АКТИВНОСТ: Превођење стандарда и других публикација

У 2024. години, као и у наредним годинама, Институт настојати да обезбеди финансијска средства и ангажује сопствене ресурсе за превођење европских и/или међународних стандарда, посебно оних који су већ преузети као српски стандарди на енглеском језику, па их је потребно заменити издањима на српском језику и оних које намерава Институт да преузме на српском језику. Значајну подршку објављивању стандарда на српском језику представља софтвер за превођење Традос, који запослени Института користе за превођење нових издања стандарда претходно објављених на српском језику као и стандарда који се први пут доносе на српском језику.

2.8.1 Услужно превођење стандарда и превођење за интерне потребе

У 2024. години активности превођења биле су усмерене пре свега на испуњавање захтева корисника и њихове потребе за стандардима на српском језику. Тако је у Сектору за међународну сарадњу, информисање и издавачку делатност завршено превођење следећих докумената:

- SRPS EN IEC 60512-8-3:2018, *Конектори за електронске уређаје – Испитивања и мерења — Део 8-3: Испитивања статичким оптерећењем (учвршћени конектори) – Поступак 8с: Механичка издржљивост прегибне ручице* (8 стр.)
- SRPS EN ISO 17628:2016, *Геотехничко истраживање и испитивање – Геотермално испитивање – Одређивање топлотне проводљивости тла и стене помоћу измењивача топлоте у бушотини* (30 страна)
- ISO/IEC 42001 *Информационе технологије – Вештачка интелигенција – Систем менаџмента* (52 стр.)
- SRPS EN ISO 7393-2:2017, *Квалитет воде – Одређивање слободног хлора и укупног хлора – Део 2: Колориметријска метода са N,N-диалкил-1,4-фенилендиамином за рутинску контролу* (24 стр.)

- SRPS EN ISO 14971:2020, *Медицинска средства – Примена менаџмента ризику на медицинска средства* (46 стр.)
- SRPS EN ISO 14971:2019/A11:2021, *Медицинска средства – Примена менаџмента ризику на медицинска средства – Измена 11* (9 стр.)
- SRPS EN ISO 5667-3:2024, *Квалитет воде – Узимање узорака – Део 3: Презервација узорака и руковање узорцима воде* (60 страна)
- SRPS EN IEC 60512-8-3:2018, *Конектори за електронске уређаје – Испитивања и мерења – Део 8-3: Испитивања статичким оптерећењем (учвршћени конектори) – Поступак 8с: Механичка издржљивост прегибне ручице* (14 стр.)
- SRPS EN IEC 60512-11-1:2019, *Конектори за електронску и електричну опрему – Испитивања и мерења – Део 11-1: Климатска испитивања – Испитивање 11а – Климатски низ* (19 стр.)
- SRPS HD 60364-4-43:2023, *Електричне инсталације ниског напона - Део 4-43: Заштита ради остваривања безбедности - Заштита од прекомерне струје* (40 стр.)
- SRPS EN 12372:2023, *Методе испитивања природног камена – Одређивање чврстоће при савијању под концентрисаним оптерећењем* (18 стр.)
- SRPS EN 12255-14:2023, *Постројења за пречишћавање отпадних вода – Део 14: Дезинфекција* (34 стр.)
- SRPS EN 15216:2020, *Чврсти матрикси у животној средини – Одређивање укупног садржаја растворене чврсте материје (TDS) у води и елуатима* (9 стр.)
- SRPS EN IEC 60512-1:2019, *Конектори за електричне и електронске уређаје – Испитивања и мерења – Део 1: Опште спецификације* (20 стр.)
- SRPS ISO 21426:2024, *Туризам и сродне услуге – Медицинске бање – Захтеви за услуге* (35 стр.)
- PAS 100:2018, *Specification for composted materials* (52 стр.);
- SRPS EN 12225:2020, *Геосинтетика — Метода одређивања микробиолошке отпорности опитом закопавања у тло* (8 стр.)
- SRPS EN 15662:2018 *Храна биљног порекла – Вишеструка метода за одређивање остатака пестицида применом GC и LC заснованих на анализи екстракције/расподеле ацетонитрилом и пречишћавању дисперзивном SPE – Модуларна QuEChERS метода* (89 стр.)
- SRPS EN IEC 60309-1:2023, *Утикачи, фиксне или преносиве прикључнице и утикачи за апарате за примену у индустрији – Део 1: Општи захтеви* (190 стр.)
- GB/T 3884.18—2023, *Methods for chemical analysis of copper concentrates – Part 18: Determination of arsenic, antimony, bismuth, lead, zinc, nickel, cadmium, cobalt, chromium, aluminum oxide, magnesium oxide and calcium oxide contents — Inductively coupled plasma atomic emission spectrometry* (15 стр.)
- YS/T 53.3—2010, *Method for chemical analysis of copper, lead, zinc, original and tailing ores – Part 3 Determination of silver content – Flame atomic absorption spectrometry* (9 стр.)
- SRPS EN IEC 60512-15-2:2018, *Конектори за електронске уређаје – Испитивања и мерења – Део 15-2: Механичка испитивања конектора – Поступак 15 b: Задржавање изолационог уметка у кућишту (аксијално)* (13 страна)
- ASTM F726 – 17 *Standard Test Method for Sorbent Performance of Adsorbents for use on Crude Oil and Related Spills* (14 стр.)
- SRPS EN ISO 10545-18:2022 *Керамичке плочице – Део 18: Одређивање вредности светлосне рефлексије (LRV)* (10 стр.)
- ISO 10545-20:2022 *Ceramic tiles — Part 20: Determination of deflection of ceramic tiles for calculating their radius of curvature* (10 стр.)

- SRPS IWA 48, *Оквир за примењивање принципа одрживости у вези са животном средином, друштвом и управљањем* (58 стр.)
- SRPS EN 61000-3-3:2014, *Електромагнетска компатибилност (ЕМС) – Део 3-3: Границе – Ограничавање промена напона, флукуација напона и фликера у јавним системима нисконапонског напајања, за уређаје чија је назначена струја $\leq 16\text{ A}$ по фази и који не подлежу условљеном прикључивању* (46 стр.),
- SRPS EN 61000-3-3:2014/A1:2020, *Електромагнетска компатибилност (ЕМС) – Део 3-3: Границе – Ограничавање промена напона, флукуација напона и фликера у јавним системима нисконапонског напајања, за уређаје чија је назначена струја $\leq 16\text{ A}$ по фази и који не подлежу условљеном прикључивању – Измена 1* (7 стр.),
- SRPS EN 61000-3-3:2014/A2:2021, *Електромагнетска компатибилност (ЕМС) – Део 3-3: Границе – Ограничавање промена напона, флукуација напона и фликера у јавним системима нисконапонског напајања, за уређаје чија је назначена струја $\leq 16\text{ A}$ по фази и који не подлежу условљеном прикључивању – Измена 2* (5 стр.),
- SRPS EN 61000-3-3:2014/A2:2021/AC:2022, *Електромагнетска компатибилност (ЕМС) – Део 3-3: Границе – Ограничавање промена напона, флукуација напона и фликера у јавним системима нисконапонског напајања, за уређаје чија је назначена струја $\leq 16\text{ A}$ по фази и који не подлежу условљеном прикључивању – Измена 2 – Исправка* (1 стр.)
- SRPS ISO/IEC 27005:2023, *Безбедност информација, сајбер безбедност и заштита приватности – Упутство за управљање ризицима по безбедност информација* (62 стр.)

Од наведених стандарда, у 2024. години као српски стандарди објављени су: SRPS EN IEC 60512-8-3:2018, SRPS EN ISO 14971:2020, SRPS EN ISO 14971:2019/A11:2021, SRPS EN IEC 60512-8-3:2018, SRPS EN IEC 60512-11-1:2019, SRPS HD 60364-4-43:2023, SRPS EN 15216:2020, SRPS EN IEC 60512-1:2019 и SRPS IWA 48. Остали стандарди се налазе у поступку објављивања.

На основу захтева за услужно превођење стандарда који су примљени од две компаније, преведени су српски стандард SRPS EN ISO 17628:2016 и амерички стандард ASTM F726 – 17.

Такође, преведена је и следећа публикација:

- ISO/IEC 27001, *ISMS – A Practical Guide for SMEs Handbook* (110 страна).

2.9 АКТИВНОСТ: Сарадња са органима државне управе у вези са процесима приступања Републике Србије СТО, ЕУ и СЕФТА

У 2024. години Институт је интензивно сарађивао са министарствима у циљу израде и доношења техничких прописа који се усклађују са техничким законодавством ЕУ.

Сарадња са надлежним министарствима састојала се од следећих активности:

- учествовања у радној групи Сектора за квалитет и безбедност производа при Министарству привреде, на припреми документа „Основни елементи Стратегије развоја ИК 2025-30“ за област стандардизације;
- учешћа у периодичном попуњавању упитника и матрица, на захтев Министарства привреде, а у вези стандардизације и извештавања Европске комисије о Годишњем извештају о напретку Републике Србије у 2023. години који се односи на стандардизацију,

- достављања ажурираних прилога за стратегију и акциони план за хармонизовану област у оквиру ПГ 1,
- достављања ажурираних информација у вези са припремом извештаја о спровођењу НПАА,
- предлагања представника Института за чланове преговарачких група.

Представници Одељења за металургију, машинство, грађевинарство и саобраћај учествовали су на:

- изради и попуњавању извештаја, као чланови Комисије за утврђивање испуњености захтева за именовање тела за оцењивање и верификацију сталности перформанси грађевинских производа у складу са Правилником о техничким захтевима за бетон, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (МГСИ);
- 28. седница Комисије за признавање важења иностраних исправа и знакова усаглашености, типа амбалаже, односно посуде под притиском или цистерне за транспорт опасне робе у МГСИ;
- 1. седници Комисије за именовање тела за оцењивање усаглашености покретне опреме под притиском у МГСИ;
- 3. седнице Комисије за овлашћивање стручног лица које испитује цистерну, батеријско возило и MEGC у МГСИ;
- 1. седници Комисије за именовање тела за оцењивање усаглашености типа амбалаже или цистерне за транспорт опасне робе, у МГСИ;
- 1. седници Комисије за именовање тела за оцењивање усаглашености покретне опреме под притиском, у МГСИ;
- 1. седници Комисије за утврђивање испуњености услова за именовање тела за оцењивање усаглашености и погодности за употребу елемената структурних подсистема и верификацију структурних подсистема у МГСИ;
- 2. седнице Комисије за утврђивање испуњености захтева за именовање тела за оцењивање усаглашености челика за армирање бетона у складу са Уредбом о техничким и другим захтевима за челик за армирање бетона у МГСИ;
- 2 седнице Радне групе за израду смерница за уградњу и одржавање алуминијумских и пвц прозора и врата и осталих неносећих фасадних елемената у оквиру ПКС;
- 1 седнице РГ 10 – Правилник о техничким захтевима за бетон, у МГСИ;
- 1 седници радне групе за израду Српског документа за оцењивање у оквиру Института ИМС, одржаној електронсим путем;
- Учешће на конференцији „Савремена грађевинска пракса 2024“ и панел дискусији на тему контроле извођења бетонских радова под називом “Како ће изгледати контрола извођења бетонских радова након усвајања националног прилога за стандард SRPS EN 13670“;
- стручном скупу ИНЖЕЊЕРСТВО – прошлост, садашњост и будућност који је организовала Инжењерска Академија Србије;

- регионалном састанку „Представљање налаза из оцењивања у грађевинском сектору“ одржаном у Скопљу, Република Северна Македонија;
- вебинар „*The High-Level Forum (HLF) - Why should CEN & CENELEC Members and TC experts care about it?*“

Представници Одељења за хемијске технологије, пољопривреду, шумарство, безбедност, животну средину и опште стандарде присуствовали су на:

- Састанку Радне групе за Поглавље 27;
- Вебинару „*ISO 59000 Циркуларна економија, мерење и оцењивање перформанси циркуларности*“;
- Семинару „*Да ли је ваша амбалажа циркуларна*“ у организацији АМБИПАК-а;
- Обуци за БЗР са презентацијом „*Системи менаџмента безбедношћу и здрављем на раду-SRPS ISO 45001:2018*“;
- Семинару за чланове комисија Презентација „*Нове области развоја међународне и европске стандардизације*“ ;
- Вебинару „*Тумачење захтева стандарда ISO 9001:2015 и препоруке за примену*“;
- Студијској посети студената Факултета за безбедност, са презентацијом;
- Семинару „*Измене стандарда система менаџмента*“ ;
- 2 састанка Комисије за именовање тела за оцењивање усаглашености медицинских средстава;
- Скупу „*Примена анализе ризика код медицинских средстава*“ ;
- Састанку Комисије за именовање тела за оцењивање усаглашености у области безбедности дечјих игралишта;
- Сајам туризма са презентацијом „*Стандарди и туризам*“ ;
- Пленарном заседању ISO/TC 207 путем ZOOM апликације;
- Стручном скупу „*XXVIII Међународна конференција БУКА И ВИБРАЦИЈЕ*“ одржан у Нишу;
- Радној групи за израду предлога Правилника о стандарду квалитета за производе биомасе који се стављају на тржиште, Министарство енергетике;
- Округлом столу у Институту за молекуларну генетику и генетичко инжењерство и упознавање запослених са радом комисије KS E034-9;
- Састанку чланица удружења (произвођачи текстила, коже, одеће и обуће) у ПКС;
- "CEN-CENELEC вебинарима:
 - *Webinar for CEN TBOs - TS & TR new process*;
 - *Ensuring a smooth transition between GPSD and GPSR*’
 - *New process for harmonized standards under parallel development*;

- *Harmonized European Standards: A Journey from Legal Framework to Citation in the Official Journal of the European Union;*
- *Webinar for Standard Drafters: „All About the Internal Regulations – Part 3“ (28..05.2024);*
- *Webinar for Standard Drafters 'Enquiries and Formal Vote' ;*
- *Webinar for Standard Drafters: 'Live edit of a CEN deliverable;*
- *Webinar for Standard Drafters: All about Publications;*
- *Industrial Symbiosis Standardization Dialogues - Current approaches, collaborations & bottlenecks;*
- *The Annex Z: drafting guidance and best practice;*
- *CEN Annex ZA - Updates related to the Table ZA.2.*

Представници Одељења за електроенергетику и електронику учествовали су у раду две седнице Радне групе за израду прописа за Еко-дизајн и енергетску ефикасност.

Представник Одељења за телекомуникације и информационе технологије је сачинио списак српских стандарда којима су преузети хармонизовани европски стандарди под Директивом о радио-опреми (2014/53/EU), а на основу актуелне збирне листе хармонизованих европских стандарда објављених у Службеном листу ЕУ, као одговор на захтев Министарства информисања и телекомуникација.

2.10 АКТИВНОСТ: Међународна сарадња у области стандардизације

Међународна сарадња Института у 2024. години састојала се првенствено у испуњавању статутарних обавеза Института и обављању редовних активности у вези са чланством у међународним и европским организацијама за стандардизацију.

Поред наведеног, у вези са међународном сарадњом у 2024. години остварени су следећи резултати:

- гласано је на 2.949 радних докумената CEN-а у разним фазама развоја EN стандарда и то: у фази јавне расправе – 975 докумената у фази дефинитивног текста нацрта – 866 документа, у фази систематског преиспитивања објављених EN стандарда – 1.075 докумената, док се на остатак докумената гласало у фази нацрта на нивоу комитета (тзв. „CIB“ фазе); проценат гласања износи 100 %;
- гласано је на 829 радних докумената CENELEC-а, и то: AG – 7, ENQ – 83, FV – 58, Vote for TS/TR – 6, Parallel vote on CDV – 325, Parallel vote on FDIS – 230; vote on new work item: 120; проценат гласања износи 100 %;
- редовно су припремани и достављани подаци о преузетим европским стандардима и сродним документима Менаџмент-центру CEN-а и CENELEC-а (CCMC) у Бриселу;
- путем портала iProјех пријављено је 1.011 српских стандарда и сродних докумената из решења о доношењу стандарда;
- редовно су праћени статутарни и други документи управних, административних и других тела европских и међународних организација за стандардизацију и гласано је на њих;

- припремљено је 527 гласачких листића и извршено гласање на 658 ISO стандарда и сродних докумената у различитим фазама њиховог развоја;
- припремљено је 98 гласачких листића и извршено гласање на 329 IEC стандарда и сродних докумената у различитим фазама њиховог развоја;
- руководилац Одељења за међународну сарадњу, информисање и пружање стручне помоћи и координатор међународне сарадње присуствовале су састанцима „Working Party 6: Team of Specialists on Gender-Responsive Standards” који су одржани 7. фебруара и 5. јуна 2024. године као онлајн састанци;
- обављена је кореспонденција са европским организацијама за стандардизацију CEN, CENELEC и ETSI у вези са пројектом превођења стандарда, који финансирају Европска комисија и CEN-CENELEC и извештавањем ETSI-ја о продатим српским стандардима израђеним на основу ETSI стандарда;
- настављена је реализација пројекта „EU4Business“ чији је носилац Немачка организација за међународну сарадњу (GIZ), а корисник је Институт за стандардизацију Србије;
- 14. маја 2024. године руководство Института, као и представница Цементне индустрије Србије одржали су састанак са представницима Кипарске организације за стандардизацију са циљем реализације активности обухваћених меморандумом о разумевању потписаним 2023. године-;
- директор Института и надлежни руководиоци сектора присуствовали су: 60. Генералној скупштини CEN-а, 66. Генералној скупштини CENELEC-а и 16. Заједничком заседању Генералне скупштине CEN/CENELEC-а и заседању Административног одбора CEN-а, који су одржани од 25. до 27. јуна 2024. године, у Амстердаму, Краљевина Холандија; 46. заседању Генералне скупштине ISO-а и 58. заседању Комитета за земље у развоју (ISO/DEVCO), који су одржани од 9. до 13. септембра 2024. године, у Картагени, Република Колумбија; 88. заседању Генералне скупштине IEC-а, одржаном онлајн од 21. до 26. октобра 2024. године, у Едимбургу, Шкотска, Уједињено Краљевство;
- у сарадњи са Министарством иностраних послова Републике Србије, реализована је кампања за прикупљање подршке за чланство Института за стандардизацију Србије у ISO Савету, група 4, за период од 1. јануара 2025. године до 31. децембра 2026. године; у оквиру кампање, националним организацијама за стандардизацију из Европе и широм света које су пуноправне чланице ISO-а достављени су промотивни материјали о Институту и в.д. директору Института; гласање за избор чланова у ISO Савету врши се на заседању Генералне скупштине ISO-а, где је изгласано већином гласова да Институт за стандардизацију Србије постане члан ISO Савета, Група 4, за период од 1. јануара 2025. године до 31. децембра 2026. године; Институт је тако по први пут од свог оснивања постао члан овог руководећег тела ISO-а;
- руководилац Одељења за металургију, машинство, грађевинарство и саобраћај присуствовала је стручном скупу Регионални састанак: „Представљање налаза из оцењивања у грађевинском сектору“, који је одржан 19. и 20. марта 2024. године у Скопљу, Северна Македонија;
- директор Института, руководилац Сектора за међународну сарадњу, информисање и издавачку делатност и руководилац Сектора за опште области стандардизације учествовали су на радним састанцима са представницима Института за стандардизацију Босне и Херцеговине (ИСБИХ), који су одржани од 25. до 27. марта 2024. године;

- 11. децембра 2024. године је и у Републици Српској омогућен бесплатан приступ преводима српских стандарда које доноси Институт за стандардизацију Србије. Инфоцентар у Бањалуци свечано је отворила в.д. директора Института, током радне посете Републичком заводу за стандардизацију и метрологију Републике Српске;
- представник Института присуствовао је онлајн састанку “CEN-CENELEC SME Working Group (SME-WG)“, који је одржан у априлу 2024. године;
- директор Института заједно са представником Министарства унутрашњих послова, Одсека за пројекте и донације у области заштите и спасавања и професором на Факултету безбедности, учествовали су на стручном скупу „Kick off meeting“ за пројекат INTERREG IPA ADRION, RECIPE 2024, који је одржан 25-26. новембра 2024. године, у Вуковару, Република Хрватска;
- представник Института присуствовао је на 12 ISO онлајн састанака за Европу и Централну Азију, који се одржавају на месечном нивоу;
- руководилац Сектора за међународну сарадњу, информисање и издавачку делатност учествовао је на стручном скупу „ISO пројекат за развој модела за оцену дигиталне зрелости“, који је одржан 28-29. новембра 2024. године, у Женеви, Швајцарска;
- вршена је кореспонденција са адвокатском канцеларијом REDEKER SELLNER DAHS у вези са учешћем Института у судском процесу General Court, case T-185/19 – Public.Resource.Org et al. v European Commission у вези са слободним приступом стандардима; 5. марта 2024. године, Европски суд правде (ЕСП) објавио је своју пресуду у случају Case C-588/21 P у вези са приступом јавности за четири хармонизована стандарда према Уредби 1049/2001 о приступу јавности документима Европског парламента, Савета и Комисије. Од тада, Институт, као пуноправни члан Европских организација за стандардизацију CEN и CENELEC, има обавезу да омогући онлајн-читање националних преузимања одређених хармонизованих европских стандарда који су јавно доступни у Европи. Садашњи приступ стандардима је одобрен у складу са важећим законским оквирима и одобрен је само за директно информисање регистрованог корисника и у формату само за читање, без икаквог права посебног преузимања, штампања, комерцијализације, репродукције, стављања на располагање или дистрибуције ових докумената на било који начин, осим ако није прописано законом (нпр. изузимањем ауторских права);
- сарадницима у Институту су редовно достављане информације добијене од међународних и европских организација за стандардизацију у вези са новим радним документима, нацртима и објављеним стандардима, новооснованим техничким комитетима и сл.;
- у базама података међународних и европских организација за стандардизацију о експертима редовно су ажурирани подаци о српским експертима које је Институт, именовао за рад у појединим техничким радним телима тих организација;
- у поступку редовног преиспитивања ISO стандарда у петогодишњим интервалима после њиховог објављивања, на захтев ISO-а редовно су достављане тражене информације о томе да ли су преиспитивани међународни стандарди у нашој земљи преузети као SRPS ISO стандарди (као идентични или модификовани), као и о националном ставу у вези са потребом њихове ревизије, односно потврђивања њиховог важења за наредни петогодишњи период;
- у сарадњи са представницима Одељења за телекомуникације и информационе технологије припремљени су и послати подаци о Институту у документу „NSOs feedback on how they prepare before each ETSI GA“, као и попуњен онлајн упитник у вези са годишњим извештавањем ETSI-ја према Уредби 1025/2012 у ком су дате тражене информације које се односе на ИСС.

2.11 АКТИВНОСТ: Учесће представника Института у раду техничких радних тела међународних и европских организација за стандардизацију

Српски експерти из Опште и Електротехничке стандардизације учествовали су на заседањима европских и међународних техничких тела (видети Табелу 2.4 и 2.5).

Табела 2.4 – Преглед чланова комисија за стандарде Сектора за опште области стандардизације Института који су учествовали у раду радних тела европских и међународних организација за стандардизацију

	Ознака KS	Назив организације	Ознака европског одн. међународног радног тела
Одељење за металургију, машинство, грађевинарство и саобраћај			
1.	KS U250-2	др Никола Тошић, Грађевински факултет Универзитета у Београду	Онлајн састанци: CEN/TC 250/SC 2, Пленарно заседање, 11.-12.06.2024. CEN/TC 250/SC 2, Пленарно заседање, 5.-6.11.2024. CEN/TC 250/SC 2/WG3, 22.01.2024 CEN/TC 250/SC 2/WG3, 20.03.2024
2.	KS U250-3,4,9	проф.др Тодор Вацев, Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу	CEN/TC 250/SC 3/WG 22, 19.02.2024, Лисабон CEN/TC 250/SC 3/WG 22, 04.10.2024, Хаселт (Белгија)
3.	KS U250-3,4,9	др Светлана Костић Грађевински факултет Универзитета у Београду	Онлајн састанак: CEN/TC 250/ SC 3, Пленарно заседање, 14.03.2024.
4.	KS M199	Владета Карић „Светлост театар“ доо	Онлајн састанак: CEN/TC 433, Састанак радне групе и Пленарно заседање, 17.10.2024, Берлин
5.	KS A331	Соња Гезовић, РАТЕЛ	CEN/TC 331, 57. Пленарно заседање, 29.11.2024, Париз
6.	KS U250-1,8	Др Марко Маринковић Грађевински факултет Универзитета у Београду	CEN/TC 250/SC 8, 48. Пленарно заседање поткомитета, 26-27.2.2024, Солун CEN/TC 250/SC 8, 12.07.2024 онлајн састанак CEN/TC 250/SC 8, 48. Пленарно заседање поткомитета, 26.-27.09.2024, Љубљана
7.	KS U163	Др Александра Сретеновић Добрић Машински факултет Универзитета у Београду	ISO TC 163 / SC1 / WG 22, 11.01.2024 – онлајн састанак
Одељење за хемијске технологије, пољопривреду, шумарство, безбедност, животну средину и опште стандарде			
8.	Z183	Др Владица Чудић PWW DOO NIŠ	Присутствовала CAG/ISO TC 323: 19.01.2024., 26.04.2024., 7.11.2024. Пленарно заседање ISO/TC 323, 02.05.2024.
9.	KS A207	мр Александар Симић, РБ „Колубара“ д.о.о. Лазаревац	Присутствовао на 8. Пленарном заседању CEN/TC 467- Climate Change (виртуално) 18.06.2024
10.	KS CASCO	Бранислава Милованов, Стандцерт	ISO/TC 176 Пленарно заседање, 25.10.2024.; ISO/TC 176/ SC 2 WG 29: 15-19.07.2024.; 29.07.2024.; 03-5.09.2024.; 06-09.09.2024.; 26.09.2024.; 01.11.2024.; 11.11.2024.; 21.11 2024.; 05.12.2024.; 16.12.2024.; 15.01.2025.; и планиран је 31.03-04.04.2025. ISO/CASCO Пленарно заседање, 23 Apr 2024 ISO/TC 283 Пленарно заседање, WG 29

	Ознака KS	Назив организације	Ознака европског одн. међународног радног тела
11.	KS A207	мр Душан Стокић, Привредна комора Србије	Присуствовао на Пленарном заседању ISO/TC 207 виртуално 10.12.2024. године
12.	KS E034-9	др Бранко Велебит, Институт за хигијену и технологију меса, Београд	ISO/TC 34/SC 9 WG 3,6 и 31 WG 31 уживо 30.04.2024 и WG 6 виртуално 17.12.2024.
13.	KS Z076	мр Милош Стојковић, Савез фармацеутских удружења Србије	Присуствовао Пленарном заседању ISO/TC 194, у периоду од 21-25 октобра 2024. године
14.	KS A292	Зоран Кековић, Факултет безбедности, Универзитет у Београду	ISO/TC 292 Пленарно заседање, 30.9.2024.
15.	Z183	Др Владица Чудић PWW DOO NIS	Присуствовала CAG/ISO TC 323: 19.01.2024., 26.04.2024., 7.11.2024. Пленарно заседање ISO/TC 323, 02.05.2024.

Табела 2.5 – Преглед чланова комисија за стандарде Института који учествују у раду радних тела европских и међународних организација за електротехничку стандардизацију

	Ознака KS	Назив организације	Ознака европског одн. међународног радног тела
1	KS N210	Љубица Марковић, Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге, Палмотићева 2, 11003 Београд	CLC/TC 210, Electromagnetic Compatibility учествовала на 68. пленарној седници CLC/TC 210 – EMC, која је одржана у Даблину (Ирска) 14. и 15. маја 2024. године – виртуелно . CLC/TC 210, Electromagnetic Compatibility учествовала на 69. пленарној седници CLC/TC 210 – EMC, која је одржана у Стокхолму (Шведска) 10. и 11. децембра 2024. године.
2.	KS N023	Раде Јеркић, Balkans origin charging technologies d.o.o.	CLC/TC 69, Electrical systems for electric road vehicles
3.	KS N009	Марија Ненезић, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре	IEC TC 9/WG 40, Railway applications - Urban Guided Transport Management and Command/Control Systems
4.	KS N010	Јелена Лукић, Електротехнички институт Никола Тесла	IEC TC 10, Fluids for electrotechnical applications, IEC TC 10/MT 22, Maintenance of IEC 60422, IEC TC 10/MT 24, Maintenance of IEC 60590, IEC 60814, IEC 61198 and IEC 61619, IEC TC 10/MT 38, Maintenance of IEC 60296,
5.	KS N010	Ксенија Ђурђевић, Електротехнички институт Никола Тесла	IEC TC 10/MT 22, Maintenance of IEC 60422
6.	KS N010	Јелена Јанковић, Електротехнички институт Никола Тесла	IEC TC 10/MT 43, Maintenance of IEC 60666
7.	KS N013	Владан Лапчевић, Meter&Control	IEC TC 13/JWG 16, Mapping between the common information model CIM and DLMS/COSEM data models and message profiles
8.	KS N022	Никола Лакетић, Avalon Partners d.o.o.	IEC TC 22/SC 22F/WG 43, Performance of power electronic reactive power shunt compensators in high-voltage alternating current (HVAC) system
9.	KS N032	Миодраг Стојковић, ETI B	IEC TC 32/SC 32B/MT 8, Maintenance of standards dealing with fuses for general applications IEC TC 32/SC 32B/MT 9,

	Ознака KS	Назив организације	Ознака европског одн. међународног радног тела
			Maintenance of standards dealing with fuses for semiconductor protection
10.	KS N014	Драгана Наумовић Вуковић, Електротехнички институт Никола Тесла	IEC TC 38/JWG 55, Uncertainty evaluation in the accuracy test of Instrument Transformers, IEC TC 38/WG 37, Specific Clauses for Electronic Voltage Transformers (future IEC 61869-7), for Electronic Current Transformers (future IEC 61869-8) and Digital Interface for Instrument Transformers (future IEC 61869-9).
11.	KS N040	Бранимир Рељин, ЕТФ Београд	IEC TC 49/WG 7, Piezoelectric, dielectric and electrostatic oscillators
12.	KS N057	Душан Вукотић, ЕДС	IEC TC 57, Пленарно заседање 21. и 22. октобар 2024. године у Единбургу (Шкотска), онлајн IEC TC 57/WG 14, Enterprise business function interfaces for electric utility operations
13.	KS N057, KS N094	Владан Цвејић, Ensaco Solutions	IEC TC 57/WG 10, Power system IED communication and associated data models IEC TC 57/WG 17, Power system intelligent electronic device communication and associated data models for microgrids, distributed energy resources and distribution automation, IEC TC 95/WG 2, Protection functions with Digital Input / Output
14.	KS N057	Милан Гаврић, Schneider Electric Srbija	IEC TC 57/WG 13, Software interfaces for operation and planning of the electric grid, IEC TC 57/WG 14, Enterprise business function interfaces for electric utility operations
15.	KS N061	Зоран Ранђеловић, ZR Solutions	IEC TC 61/SC 61D/MT 19, Revision of 60335-2-104 work

2.12 АКТИВНОСТ: Институт као информациони центар за стандарде, у складу са захтевима докумената СТО, ЕУ и споразума СЕФТА

Информациони центар је у 2024. години CEN/CENELEC Менаџмент-центру пријавио (нотификовао) 11 нацрта изворних српских стандарда, односно српских стандарда којима се преузимају национални стандарди других земаља. Према обавезама из споразума СЕФТА није било нотификација изворних српских стандарда.

У вези са информисањем јавности о српским стандардима, Информациони центар је остварио следеће резултате:

- припремио је 73 одговора на упите, које су доставиле заинтересоване стране из земље. Пружене су опште информације и помоћ који се односе на идентификовању релевантних стандарда за странке, рад одређених комисија за стандарде и поступку учлањења, пружање информација о тачном навођењу стандарда у документацији за јавне набавке, везу између српских стандарда и прописа итд.;
- CEN-у и CENELEC-у редовно су достављани извештаји о напретку Института у преузимању европских стандарда закључно са 31. децембром 2024.

2.13 АКТИВНОСТ: Реализација промотивних активности према Маркетинг-плану за 2024. годину

Промотивне активности Института извршавају се у складу са Маркетинг – планом Института за 2024. годину. У првој половини 2024. године најзначајније су биле маркетиншке активности везане за припрему обележавања 90. годишњице Института за стандардизацију Србије, као и настављање са спровођењем активности усмерених на промовисање користи од примене стандарда и промовисање понуде производа и услуга Института. У овој години је настављен тренд повећаних активности у области дигиталног маркетинга, односно реализације онлајн кампања, објављивања вести на веб-сајту Института и објава на друштвеним мрежама. Покренута је и нова друштвена мрежа Инстаграм, као последица потреба расписивања јавног наградног конкурса намењеног студентима. Потписан је уговор о пословној сардњи са Унијом послодаваца Србије, и реализоване две промотивне обуке за њихове чланице. Такође, настављена је током прошле године успешно започета сарадња са Београдским сајмом, у циљу обезбеђивања веће присутности Института на сајамским манифестацијама.

У првој половини 2024. године реализоване су следеће најзначајније активности:

- Припрема обележавања 90-те годишњице Института. Почетак обележавања 90 година стандардизације, почело је објављивање поштанске марке са ликом декана Техничког факултета у Београду и председника Удружења инжењера и архитеката професора Душана Томића (једним од иницијатора формирања Југословенског националног комитета за нормализацију (ЈНКН)). У оквиру ове активности расписан је јавни конкурс за израду видео-клипа о значају коришћења стандарда, за младе од 18 до 25 година. Прикупљена су четири предлога, те су сви учесници и награђени. Награде су им уручене 10. октобра на Свечаној академији поводом обележавања јубилеја Института. Свечаном академијом обележен Дан Института и Светски дан стандарда, уз присуство представника Министарства привреде, Управног одбора и Надзорног одбора Института, као и традиционалну доделу годишњих признања истакнутим појединцима и организацијама за допринос развоју националне стандардизације;
- Започела сарадња са Унијом послодаваца Србије, потписивањем уговора о сарадњи и реализацијом две бесплатне обуке за њене чланице: Информативна безбедност и Заштита података о личности. Прва промотивна обука реализована у форми вебинара, док се друга одржала уживо у Институту уз бесплатно учешће 50 чланица овог удружења;
- Настављена је сарадња са Београдским сајмом учешћем Института на укупно пет манифестација: Сајму текстила (8. - 10.02.), Сајму туризма (22. - 25.02.), Сајму грађевинарства (22. - 25.04.), Сајму технике (21. - 24.05.), као и Сајму енергетике (14. - 16.10.). На свим сајмовима Институт је обезбедио промотивно предавања о стандардима из одговарајуће области, као и присутност стручњака, стандардизера, представника сертификационог тела и колега из инфо центра, ради квалитетније комуникације са корисницима. Учешћем на овим сајмовима Институт је повећао број клијената и проширио присутност у јавном простору. Новинари су извештавали о учешћу Института на сајмовима;
- Преко SendGrid платформе вршено је слање позива на вебинаре и семинаре кроз имејл кампање и месечно електронско гласило ИСС Новости. Укупно је послато 113 групних мејлова, од којих су 98 били позиви на актуелне обуке, 12 ИСС Новости, а 3 позив за достављање предлога за доношење нових стандарда;
- Дистрибуција информативног електронског гласила Института (ИСС Новости) је спровођена на месечном нивоу, са вестима о најновијим догађајима у националној и

међународној стандардизацији, текстовима о објављеним стандардима на српском језику, најпродаванијим стандардима и новим обукама. ИСС Новости су средином сваког месеца дистрибуиране преко платформе SendGrid на око 2.500 мејл адреса пријављених прималаца;

- Промовисани су стандарди за безбедност и здравље на раду, кроз реализацију серије обука које представљају припрему за полагање стручног испита за безбедност и здравље на раду;
- Промотивна предавања за ђаке и студенте у просторијама Института и на сајмским манифестацијама. Средња грађевинско-техничка школа је присуствовала на Сајму грађевинарства, а средња Политехничка школа је имала обуку у просторијама Института;
- На веб-страници Института редовно су објављиване вести о новим међународним стандардима, европским стандардима у развоју или о стандардима који су преузети у национални систем стандардизације на српском језику. Вести су подељене и на налогу Института на друштвеним мрежама Facebook, LinkedIn, Инстаграм Twitter (X);
- Промовисана су четири броја билтена „Стандардизација“, уз слање обавештења заинтересованим странама, као и линка за преузимање са веб-странице Института;
- Закључен је Анекс Уговора о пословно-техничкој сарадњи са Београдским сајмом са важењем до краја 2025.године;
- Објављивани су текстови Института у другим стручним часописима и порталима:
 - „Гласник“ Инжењерске коморе Србије је објавио текст „90 година стандардизације у Србији“;
 - на веб-порталу Квалитет објављиване су вести из света стандардизације и периодично су најављиване актуелне обуке у организацији Института;
 - У оквиру CEN CENELEC newsletter објављено је више текстова Института;
 - гостовање на 1. програму радио Београда 16. септембра - интервју са директором Института на РТС и извештаја у Београдској хроници;
 - Најава јубилеја Института: Тањуг, Balkan Buzz;
 - Објаве Бл портала и Срна.рс о отварању инфо-центра у Бања Луци.

2.14 АКТИВНОСТ: Повећање броја чланова Института, промоција користи од чланства и промоција нових услуга

Промотивне активности у циљу повећања броја чланова Института реализоване су кроз презентације Института у оквиру уводних предавања на сваком вебинару и семинару који је Институт реализовао у 2024. години. Поред тога, у сваком броју билтена „Стандардизација“, прва рубрика под називом „Представљамо вам...“ била је посвећена представљању одабраних дугогодишњих чланова Института. Такође, приликом писане комуникације са заинтересованим странама електронском поштом, на крају писма постављено је обавештење о предностима учлањивања у Институт (попусту при куповини стандарда, за купце стандарда).

У 2024. години у Институт су учлањена два нова члана: једно физичко и једно правно лице. Како су се током године ишчланила 2 правна лица, то је укупан број чланова ИСС остао исти, 77.

2.15 АКТИВНОСТ: Обука из области стандардизације као посебан вид промоције примене стандарда

Семинари и обуке

Планом семинара и радионица за 2024. годину било је предвиђено одржавање 43 семинара/вебинара, односно 43 различите теме. Институт је у 2024. години реализовао укупно 51 обуку (од тога већину онлајн, у форми вебинара).

Укупно су одржане 42. комерцијалне обуке (од тога, 23 онлајн, 15 уживо, 4 комбинована, од чега су две биле инхаус обуке), као и 9 обука са бесплатним учешћем (2 онлајн, 5 у Институту и 2 хибридне). На свим обукама одржаним у организацији Института у 2024. години присуствовало је више од 706 учесника. На комерцијалним обукама присуствовало је 369 учесника, док је на бесплатним вебинарима присуствовало више од 337 учесника.

Одржани су комерцијални вебинари и семинари на укупно 27 различитих тема:

- Методологија интерне провере према захтевима стандарда SRPS EN ISO 19011:2018, вебинар реализован два пута;
- Семинар Сајбер хигијена;
- Мерна несигурност као захтев стандарда SRPS ISO/IEC 17025:2017, дводневни вебинар, реализован пет пута;
- Припрема за полагање стручног испита за безбедност и здравље на раду, 4 дана вебинар и 1 дан семинар – хибридно, реализована четири пута;
- Тумачење захтева стандарда ISO/IEC 17025:2017 и препоруке за његову примену, дводневни семинар и дводневни вебинар, реализовани по два пута;
- Процена ризика од катастрофа и планови заштите и спасавања, петодневна лиценцирана стручна обука, петодневни семинар реализован три пута;
- Једнодневни семинар „Тумачење захтева стандарда SRPS ISO 9001:2015 и препоруке за његову примену“;
- Интерне провере система менаџмента у складу са захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17025:2017, дводневна обука, реализован четири пута, два пута семинар и два пута вебинар;
- Једнодневни вебинар „Како ускладити пословање са захтевима новог Закона о безбедности здравља на раду“;
- Интерне провере према стандардима SRPS ISO 9001:2015 и SRPS ISO/IEC 19011:2018, дводневни семинар реализован три пута;
- Интерне провере интегрисаног система менаџмента SRPS ISO 9001:2015, SRPS ISO 14001:2015 и SRPS ISO 45001:2018, четвородневни семинар реализован једном;
- Технике процене ризика у складу са SRPS EN IEC 31010:2019 – Основни ниво и Виши ниво, дводневни вебинари, реализован по једном;
- Онлајн радионица: Ризици и прилике у лабораторијама, једнодневни вебинар реализован два пута;
- Дводневни вебинар „Тумачење и практична примена захтева стандарда SRPS EN ISO/IEC 17065:2016“;

- Интерна проверка система менаџмента безбедношћу информација (ISMS) у складу са захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 27001:2022 (практична онлајн-обука), дводневни вебинар;
- Интерне провере интегрисаног система менаџмента SRPS ISO 14001:2015 и SRPS ISO 45001:2018, тродневни семинар;
- Ефективност интерне провере према захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17025:2017, једнодневни семинар;
- Једнодневни семинар „Нови Правилник о радио-опреми, нове ЕУ директиве, захтеви и стандарди“ са демонстрацијом испитивања;
- Спровођење интерних провера према SRPS ISO/IEC 17025:2017 (практична обука за извођење интерних провера), једнодневни семинар.

Две обуке су реализоване као инхаус у следећим организацијама:

- CONTINENTAL AUTOMOTIVE SERBIA DOO NOVI SAD - дводневни вебинар „Методологија интерне провере у складу са захтевима стандарда SRPS EN ISO 19011:2018” и
- Пошта Србије а.д. Београд - дводневни семинар „Интерне провере система менаџмента SRPS ISO 45001:2018”.

Поред комерцијалних, реализовани су и следеће бесплатне обуке и скупови:

- Сајбер хигијена, једнодневни семинар релизован три пута;
- Сајбер безбедност, једнодневни вебинар;
- Заштита података о личности – стандарди, европска регулатива, законодавство и изазови у пракси, једнодневни семинар;
- Стручна обука за студенте Факултета безбедности - једнодневни семинар;
- Измене стандарда за системе менаџмента, хибридни семинар и вебинар;
- Вештачка интелигенција (AI) – дилеме развоја система менаџмента, једнодневни вебинар;
- Хибридни семинар/вебинар за чланове комисија за стандарде.

Просечан број учесника на једној комерцијалној обуци био је 9, док је просечан број учесника на бесплатној обуци износио око 37.

На едукацијама одржаним у 2024. години презентације су држала укупно 32 предавача (24 екстерних и 8 интерних).

Просечне оцене за вебинаре и семинаре износи 3,75. Укупна просечна оцена за све предаваче у 2024. години износи 3,87; укупна просечна оцена за све екстерне предаваче износи 3,87, а за све интерне предаваче износи 3,88.

При реализацији обука током године дошло је до одступања од годишњег плана најчешће због недовољне заинтересованости и одзива корисника на понуђене обуке (минимални број пријављених учесника као услов за одржавање), немогућности ангажовања предавача у планираном термину итд.

Укупан сопствени приход Института остварен наплатом накнаде за услугу едукације у 2024. години износио је 6.106.081,20 динара (13,66% свих сопствених прихода). Укупан

приход од котизација за одржане вебинаре, који износи 3.966.186,77 динара, представља 8,85% укупног сопственог прихода Института у 2024. години. Укупан приход од котизација за одржане семинаре, који износи 2.139.894,43 динара, представља 4,79% укупног сопственог прихода Института у 2024. години.

2.16 АКТИВНОСТ: Издавање посебних публикација и службеног гласила Института

У 2024. години објављене су следеће публикације:

- припремљена је и у јулу 2024. објављена на веб-сајту ИСС-а нова електронска збирка стандарда „Мини збирка – *Cyber security*”, која представља колекцију од 3 основна српска стандарда потребна за имплементацију система манаџмента безбедности информација;
- септембра 2024. припремљен је и објављен *Годишњи извештај ИСС-а за 2023. годину*;
- објављено је 12 бројева ИСС информација, службеног гласила Института које се у електронском облику објављује на интернет-страници Института. Гласило садржи информације о преиспитивању, објављивању, повлачењу, нацртима српских стандарда и сродних докумената и подаци о оснивању комисија, пројектима, јавним расправама и пројектима стандарда из међународне и европске стандардизације;
- редакторски и графички је уређена и припремљена за штампу публикација проф. З. Кековића на енглеском језику, *Critical infrastructure systems in the era of artificial intelligence – Cis-ai nexus – convergence of critical infrastructure and artificial intelligence – Conference Book of Abstracts*, која представља зборник апстраката радова презентованих на међународној научној конференцији у Београду (октобар 2024);
- припремљене су и објављене на веб-страници Института две промотивне публикације: *Стандарди у области саобраћајне сигнализације и опреме пута* (новембар 2024), као и приручник *Систем менаџмента безбедношћу информација – Практичне смернице за МСП* (децембар 2024);
- припремљена су четири броја билтена „Стандардизација”.

2.17 АКТИВНОСТ: Развој и одржавање информационог система Института

У 2024. године обављани су редовни послови одржавања, уз помоћ спољних сарадника, радних станица запослених у Институту, локалне рачунарске мреже, система за управљање подацима о српским стандардима и сродним документима и интернет – презентације Института.

- редовно се врши ажурирање базе националних техничких прописа (са приступом комплетним текстовима преко правне базе „Paragraf Lex”) и њихове везе са српским стандардима.
- Пружана је помоћ корисницима при употреби хардвера и софтвера, као и у предвиђеним роковима израђивало резервне копије софтвера и докумената и бринуло о безбедности и што већој расположивости информационог система.
- од 1. јануара Институт је почео са радом у Систему за припрему, извршење, рачуноводство и извештавање – СПИРИ, који је намењен директним и индиректним корисницима Буџета Републике Србије и чија примена је законом обавезна. Подршку и иницијативу за примену је дало Министарство финансија – Управа за трезор.

- настављени су послови унапређења информационог система за управљање подацима о српским стандардима и сродним документима;
- одржавају се годишње лиценце за графичке програме које користе запослени у Институту (Photoshop, Acrobat PRO);
- редовно се оржавају Windows лиценце WinSvrSTDCore2019 за 24 виртуелне машине које се налазе на серверима Института
- Набављено је два лап-топ рачунара, једанаест десктоп рачунара и друга потрошна опрема (веб-камере, слушалице, тастуре и слично);
- у 2024. години почела је потпуна употреба ДМС-а, како за потребе писарнице што је започето у 2023. години, тако и за потребе стандардизације, сертификације, продаје, маркетинга, финансијске, кадровске и опште послове.

2.18 АКТИВНОСТ: Унапређење интернет-презентације Института

У оквиру пројекта „EU4Business”, који је Институт реализовао са Немачком организацијом за међународну сарадњу (GIZ), одвијале су се активности у вези са израдом три портала којима је корисницима омогућен увид у европске хармонизоване и српске стандарде који су обухваћени европским директивама и домаћим правилницима за области електромагнетска компатибилност (EMC), нисконапонска електрична опрема (LVD) и машинство (MD). Портали представљају изузетно користан алат за проналажење српских стандарда којима се преузимају европски хармонизовани стандарди (hEN) из наведених области, јер се на њима налазе ажуриране листе и свеобухватан преглед hEN који омогућавају произвођачима, дистрибутерима, увозницима и другим стручњацима и корисницима укљученим у процес стандардизације, акредитације, оцењивања усаглашености, испитивања, контролисања и сертификације, да на једноставан и приступачан начин добију све потребне информације о стандардима који подржавају примену поменутих правилника. Портали су објављени у октобру, а до краја године коришћени су 425 пута.

У току 2024. године дошло је до унапређења изгледа насловне странице интернет презентације Института. То је подразумевало увођење новог начина презентовања билтена „Стандардизација” на веб-сајту (PDF inline), као и увођење нових садржаја – у рубрици Вести и догађаји, и то Е-Магазина, који обухвата теме у складу са најновијим токовима и вестима из света стандардизације – о томе шта је у фокусу, о иновацијама и о занимљивостима у стандардизацији. Поред тога, прилагођавање и графичка обрада фотографија за насловну страницу за ћириличну, латиничну и енглеску верзију веб-странице такође су допринели визуелном побољшавању и осавремењивању изгледа насловне веб-странице Института. У 2024. години настављено је унапређење приказа насловних страница промотивних публикација на веб-сајту и графичко побољшање насловних слика за подгрупе веб-сајта *Промотивни спотови*, *ИСС билтен Стандардизација*, *Е-Магазин*, *Иновације*, *У фокусу*, *Занимљивости из стандардизације*), насловних слика са текстом за потребе промовисања обука које организује Институт и за постављање вести на веб-сајту.

2.19 АКТИВНОСТ: Продаја стандарда и сродних докумената

Институт продаје српске стандарде, сродне документе и друге публикације. Поред тога, на основу закључених уговора о коришћењу ауторских права, умножавању и дистрибуцији, Институт продаје и стандарде других земаља и организација (ISO, IEC, ISO/IEC, BS, DIN, ГОСТ Р/ГОСТ, ASTM, ETSI и BAS). Институт је квартално извештавао

међународне и европске организације за стандардизацију, као и националне организације за стандардизацију са којима је закључио уговоре о продаји стандарда о броју продатих стандарда по кварталима и уплаћивао је уговорени износ накнаде за ауторска права за све продате стандарде, уз право задржавања уговорене провизије.

Укупно је продато 6.470 стандарда (од тог броја, 1.042 стандарда на компакт диску, 300 у папиру, а 5.128 преузето са веб презентације у ПДФ формату), и то: 6.081 SRPS стандарда (94%), 221 ISO (3,41%), 123 ASTM (1,91%), 22 IEC (0,34%), 20 DIN (0,31%), 1 BS (0,01%), 1 ГОСТ (0,01%) и 1 BAS стандард (0,01%). У 2024. години није продат ниједан ETSI стандард.

У укупном оствареном сопственом приходу од 44.694.028,15 динара, који обухвата чланарине и приход од продаје производа и услуга које је пружао Институт у 2024. години, 27.056.146,80 динара (60,54%) чине приходи остварени продајом стандарда и сродних докумената. Од тога, продајом стандарда остварено је 26.719.599,90 динара, што представља 59,78% свих сопствених прихода, док је продајом збирки стандарда и других публикација остварен приход у износу од 336.546,90 динара, што представља 0,75% свих сопствених прихода.

Продајом националних (SRPS) стандарда остварено је 49,02% укупног сопственог прихода (у апсолутном износу: 21.911.374,20 динара), док приход од продаје страних стандарда чини 10,76% укупног сопственог прихода (у апсолутном износу: 4.808.225,70 динара).

Продајом електронских збирки стандарда и других публикација остварено је 0,51% укупног сопственог прихода (у апсолутном износу: 229.127,90 динара), док је продајом штампаних збирки стандарда и других публикација остварено 0,24% укупног сопственог прихода (у апсолутном износу: 107.419,00 динара). Продато је укупно 53 збирке стандарда и других публикација, од тога 28 штампаних и 25 електронских збирки стандарда и других публикација.

Остварени приход од коришћења услуге онлајн читања стандарда (краткорочни приступ одабраним српским стандардима и приступ целокупној бази српских стандарда у периоду од годину дана) износи 5.668.697,76 динара. Проценат учешћа ове услуге у укупним приходима од продаје је 17,19%. Услуга онлајн читања пакета српских стандарда у периоду од 5 и 30 календарских дана извршена је укупно 136 пута. Приход остварен овом услугом износи 0,89% укупних сопствених прихода. Од тога, најчешће је коришћен пакет од 1 до 5 стандарда за 5 календарских дана, укупно 122 пута (89,71% свих корисника ове услуге). Приход од годишње услуге онлајн читања базе стандарда представља 11,80% укупно остварених сопствених прихода. Закључено је укупно 22 уговора за онлајн приступ бази података која садржи комплетне текстове свих српских стандарда у периоду од једне године, и све уплате су извршене у 2024. години. Највећи број уговора (њих 16) односио се на 1-10 корисника с правом истовременог приступа, 4 уговора односила су се на 11-50 корисника с правом истовременог приступа и 2 уговора се односило на 51-100 корисника с правом истовременог приступа. Током 2024. године, бази је приступано 6.085 пута.

Укупан промет остварен електронском продајом стандарда (онлајн плаћањем платним картицама) у 2024. години износи 4.366.072,06 динара, што у процентима чини 13,24% укупног прихода оствареног продајом стандарда и сродних докумената, продајом збирки и осталих публикација и пружањем услуга (онлајн читање стандарда, додела WMI шифре, сертификација, превод стандарда и тумачење стандарда).

2.20 АКТИВНОСТ: Обуке стручњака за учешће у националној и/или међународној и европској стандардизацији

Ова активност Института усмерена је, пре свега, на одржавање бесплатних семинара за чланове комисија за стандарде, који се редовно планирају и организују сваке године. Циљ овако конципираних обука јесте детаљно информисање домаћих стручњака о најзначајнијим актуелностима у стандардизацији на националном, европском и међународном нивоу и промовисање укључивања нових заинтересованих експерата у рад техничких тела – како комисија за стандарде и сродне документе, тако и техничких комитета европских организација за стандардизацију.

У 2024. години, обука за стручњаке који учествују у раду комисија за стандарде и сродне документе је реализована по други пут у форми хибридног семинара (уживо и онлајн). Семинар намењен члановима комисија успешно је одржан у децембру месецу, а присуствовало је 56 чланова комисија. Презентације су одржала три предавача, од тога два интерна и један екстерни предавач, који је поделио своје искуство у раду међународних техничких тела за стандардизацију. Поред тога, програмом овог двочасовног семинара биле су обухваћене информације у вези са процесом доношења и преиспитивања изворних српских стандарда, као и нових области развоја међународне и европске стандардизације.

2.21 АКТИВНОСТ: Пружање стручне помоћи у примени и испуњавању захтева српских стандарда и сродних докумената

У 2024. години од 5 компанија примљено је 5 захтева за пружање стручне помоћи за увођење стандарда из различитих области система менаџмента. Одељење за међународну сарадњу, информисање и пружање стручне помоћи доставило је компанијама понуде, међутим ниједна понуда није била прихваћена.

2.22 АКТИВНОСТ: Одржавање, преиспитивање и побољшање интегрисаног система менаџмента

Почетком 2024. године извршена је интерна провера и преиспитивање IMS-а, на коме су између осталих закључака донете мере за побољшавање система менаџмента. Успостављени су циљеви IMS-а и активности за реализацију, имајући у виду потребе и очекивања заинтересованих страна, потребу да се повећају циљне вредности и налазе са интерне и екстерних провера. У складу са новонасталим претњама у окружењу, извршено је преиспитивање ризика и прилика, поновно вредновање и анализа ефективности прописаних мера за контролу ризика и реализацију прилика. Истовремено, сходно изменама стандарда система менаџмента у вези са климатским променама, урађена је ревизија Политике IMS-а, Пословника IMS-а, као и SWOT анализе. Такође, извршена је ревизија процедуре IP.04 *Управљање инцидентима*, услед потребе да се прецизније дефинишу одговорности у процесу поступања са инцидентима. На основу налаза екстерне провере урађено је Упутство за интерно превођење, које омогућује следљиви начин спровођења активности превођења стандарда.

Почетком 2024. године извршена је интерна провера са циљем спровођења „GAP анализе“ за транзицију на SRPS ISO/IEC 27001:2022. Том приликом је констатовано да су потребне веће измене документације и ангажовање ресурса, па је транзиција одложена за следећу надзорну проверу у 2025. години.

У 2024. години успешно је завршен један надзор интегрисаног система менаџмента и то 26.8.2024 и 27.08.2024. Нису констатоване неусаглашености а било је неколико препорука за побољшавање које су размотрене и усвојене као прилике за побољшавање.

Планиране су и одржане обуке запослених у циљу обнављања знања за систем менаџмента квалитетом и систем менаџмента безбедношћу информација, као и обуке инициране налазима са интерне и екстерних провера.

2.23 АКТИВНОСТ: Сарадња са образовним институцијама

У 2024. години Институт је одржао два предавања за студенте и ученике (у јануару и у новембру), на којима су они упознати са активностима стандардизације и са делатношћу Института, као и са процесом доношења стандарда на међународном, европском и националном нивоу. Поред тога, обављено је једно гостујуће предавање (у мају), у оквиру којег је представљен рад међународне организације за студенте ISINEG и промовисано је учешће студената у раду међународних студентских техничких комитета. Такође, у јулу је организован онлајн састанак са професорима високообразовних установа који су чланови комисија за стандарде, са темом укључивања студената у активности стандардизације и припреме националног програма за младе професионалце.

На догађају за студенте у организацији „H-bridges“ тима Електротехничког факултета Универзитета у Београду под називом „Bring Together“, одржаном у новембру на Електротехничком факултету представљени су делатност и мисија Института за стандардизацију Србије као националног тела за стандардизацију.

2.24 АКТИВНОСТ: Редовни правни послови у области стандардизације

У 2024. године, у Одељењу за правне, финансијске и опште послове реализоване су следеће активности:

а) Објављивање стандарда и предмети у вези са стандардима

- Припремљено је 12 решења о доношењу и повлачењу српских стандарда и сродних докумената и објављени у службеном гласилу Института и на интернет презентацији Института.

б) Тумачења и мишљења

- Израђено је 17 мишљења и пет тумачења на захтев органа државне управе, привредних друштава и других правних лица;

в) Органи Института

- Припремљене су и одржане: 2 редовне седнице Скупштине Института, 13 седница Управног одбора Института и 4 седнице Надзорног одбора;
- израђен је велики број појединачних одлука Управног одбора;
- обрађене су две пријаве за учлањење, односно два захтева за престанак чланства у Институту и у вези с тим донете су одлуке о пријему односно искључењу из чланства.

г) Остало

- Израђени су Уговори о раду и анекси уговора о раду за запослене у складу са Правилником о изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места .
- Израђен је извештај Института о реализацији активности у вези са спровођењем Уредбе 1025/2012 о стандардизацији за 2024. годину и достављен релевантној служби европских организација за стандардизацију.

- Прибављена је сагласност за Програм рада Института за стандардизацију Србије за 2024. годину.
- Донети су правилници и то: Правилник о изменама и допунама Правилника о раду, Правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту за стандардизацију Србије (пречишћен текст), Правилника о измени и допуни Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у Институту за стандардизацију Србије, Правилник о изменама и допунама правилника о критеријумима за утврђивање плате, накнаде плате и других примања запослених у Институту за стандардизацију Србије.
- Донета је одлука о висини чланарине коју плаћају чланови Института за 2025. годину.
- Донет је Финансијски извештај Института за стандардизацију Србије за 2023. годину.
- Припремљени су Извештај о реализацији годишњег плана доношења српских стандарда и сродних докумената за 2023. годину и Извештај о реализацији Програма рада Института за стандардизацију Србије за 2023. годину.
- Припремљен је Извештај о раду Управног одбора за 2023. годину.
- Донет је План набавки за 2024. годину, као и његове измене и допуне, у складу са Законом о јавним набавкама.
- Донет Програм рада Института за 2025. годину усклађен са Законом о буџету Републике Србије за 2025. годину,
- У току године су достављани тражени подаци за ЕРП пројекат.
- Израђен је финансијски план Института за 2025. са пројекцијама за 2026. и 2027. годину.
- Обављен је редован годишњи технички преглед фискалне касе у складу са чл. 30. Закона о фискалној каси.
- Спроведени су поступци јавних набавки мале вредности у складу са Планом набавки за 2024. годину и Финансијским планом Института.
- Закључени су уговори о: набавци електричне енергије; набавци авио-карата и резервацији хотелског смештаја; одржавању хигијене; физичко-техничком обезбеђењу; набавци канцеларијског материјала; одржавања телефонске централе, електричних, водоводних и канализационих инсталација; одржавању и сервисирању лифта; редовном одржавању противпожарних апарата, противпаничне расвете и хидрантске мреже; стабилног система аутоматске дојаве пожара; сервисирању фотокопир-апарата, штампача и пројектора; услугама такси превоза, итд.
- Припремљен је већи број решења за годишње одморе, плаћена одсуства, као и потврде из радног односа за различите намене.
- Обављене су редовне активности у области правних, кадровских и општих послова, послова одржавања имовине Института, текућих финансијских и рачуноводствених послова.
- Учешће у пројекту у вези са израдом јавног регистра административних поступака.
- У писарници Института регистровано је 3594 предмета са 22379 аката.
- Умножено је 117295 страница докумената и спаковано 1281 поштанских пошиљки.

3 СЕРТИФИКАЦИЈА ПРОИЗВОДА, СИСТЕМА МЕНАЏМЕНТА И ОСОБА

СТИСС је у 2024 спровео активности неопходне за обнављање акредитације које су обухватиле оцењивање ИСС од стране АТС кроз осведочење на надзорној провери код клијента Информативни центар за пословну стандардизацију и сертификацију, Нови Сад и кроз оцењивање на локацији Института.

У циљу одржавања и подизања компетентности у 2024. години, спроведене су обуке за провераваче запослене у ИСС за проверу система менаџмента према SRPS EN ISO 14001. Реализоване су и интерне обуке као и састанци сертификационог особља и проверавача у циљу анализе налаза са екстерне провере, освежавања знања подизања компетентности уопште.

Услуге сертификације су промовисане на обукама које су се одржавале у ИСС а нарочито на сајмовима одржаним у Београду на којима се ИСС презентовао (сајмови туризма, грађевине, енергетике, екологије).

Спроведена је друга надзорна провера за три система менаџмента (SRPS EN ISO 9001, SRPS EN ISO 14001 и SRPS EN ISO 45001) код клијента Институт за заштиту на раду, Нови Сад. Код клијента Информативни центар за пословну стандардизацију и сертификацију, Нови Сад спроведена је прва надзорна провера другог сертификационог циклуса за систем менаџмента - SRPS EN ISO 9001.

Уговорене су сертификације код два нова клијента, а за системе менаџмента према стандарду - SRPS EN ISO 9001 и SRPS EN ISO 45001. Сертификационе активности за нове клијенте ће се обавити у наредној години.

Табела 3.1 – Преглед сертификационих активности у 2024. години

СТАНДАРД	IAF КОД	Врста провере	КЛИЈЕНТ
SRPS EN ISO 9001:2015	34	Надзор1 (H1)	Информативни центар за пословну стандардизацију и сертификацију
SRPS EN ISO 9001:2015	37	Надзор1 (H1)	Информативни центар за пословну стандардизацију и сертификацију
SRPS EN ISO 9001:2015	34	Надзор 2 (H2)	Институт за заштиту на раду, Нови Сад
SRPS EN ISO 14001:2015	34	Надзор 2 (H2)	Институт за заштиту на раду, Нови Сад
SRPS EN ISO 45001:2018	34	Надзор 2 (H2)	Институт за заштиту на раду, Нови Сад

У циљу очувања непристрасности у процесу сертификације Комисија за непристрасност је одржала седницу у децембру и једногласно је потврдила непристрасност у раду СТ ИСС. Реализацијом интерне провере, преиспитивањем од стране руководства и интерних обука, спроведене су активности на одржавању и унапређењу система менаџмента СТИСС.

4 РАЗВОЈ И ПРИМЕНА ЗНАКА УСАГЛАШЕНОСТИ

У 2024. години спроведено је опсежно истраживање кроз организацију састанака са релевантним телима у вези са развојем знака усаглашености (Привредна комора Србије, СТ Квалилет Ниш д.о.о, лабораторије Профилаб, Института ЦИС) као кроз непосредан разговор са потенцијалним клијентима. Дискусије су вођене у вези са производима /услугама подобним за примену знака, могућим бенефитима за клијента, поступку доделе и значају знака у пракси и др. Закључак је да недостаје одговор у вези са бенефитом који би корисник знака имао, а што је био примарно предмет интересовања потенцијалних клијената.

5 ВАНРЕДНЕ АКТИВНОСТИ

5.1 АКТИВНОСТ: Имплементација новог издања ISO/IEC 27001:2022 у оквиру интегрисаног система менаџмента

У оквиру интегрисаног система менаџмента Институт је 2010. године имплементирао и стандард ISO/IEC 27001 за систем менаџмента безбедности информација. С обзиром на то да је у 2022. години објављено ново издање тог стандарда које садржи значајне измене у односу на постојеће, Институт је планирао да у 2024. години изврши прелаз на ново издање. У првој половини године извршена је анализа разлика између захтева новог и примењеног стандарда, као и преиспитивање постојеће документације. С обзиром на то да је уочена сва комплексност нових захтева, потреба за значајним изменама у документацији и неопходност подизања свести запослених о примени нових захтева, Институт је одустао од имплементације новог издања стандарда у 2024. години и одложио ту активност за следећу годину.

5.2 АКТИВНОСТ: Обележавање 90 година стандардизације у Републици Србији

Институт правни следбеник свих институција које су биле задужене за стандардизацију било на савезном било на републичком нивоу. Рад на савременој стандардизацији започео је 16. септембра 1934. године, на 15. седници Удружења југословенских инжењера и архитеката, у Београду, када је основан Југословенски национални комитет за нормализацију. Тај датум је званично прихваћен за Дан Института и сваке године се обележава у периоду од 16. септембра до 14. октобра, када је Светски дан стандарда. У 2024. години Институт је свечано обележио 90 година стандардизације у Републици Србији. Тај значајан јубилеј обележен је свечаном академијом, али и различитим пропратним активностима. Крајем априла 2024. године објављена је поштанска марка са ликом инжењера Душана Томића, председника Удружења југословенских инжењера и техничара и зачетника идеје о оснивању Југословенског националног комитета за нормализацију. Такође, у овом периоду извршено је прикупљање грађе за монографију о стандардизацији. Грађа је прикупљена у Архиву Србије, Архиву Југославије и Народној библиотеци Србије. Почетком јуна на веб-страници Института објављен је конкурс за такмичење за младе од 18 до 25 година за израду видео-записа на тему стандардизације. У сврху промоције такмичења ангажована је професорка астрофизике Тијана Продановић, активна на мрежама као што су Тикток и Инстаграм, на којима је и објавила позив за такмичење, а награде за најбоља четири аутора додељене су на Свечаној академији 10. октобра.

16. септембра 2024. године у сали број 98 данашњег Електротехничког факултета у којој је 1934. основан Југословенски национални комитет за нормализацију, одржана је панел-дискусија “Стандардизација – Од потребе до подстицаја за иновације и едукацију”. Панел-дискусији, а којој су присуствовали су представници факултета и организација са којима Институт сарађује. Током панела обрађене су три теме:

- „Институционални оквир за едукацију о стандардизацији“ отворила је проф. др Ивана Мијатовић, редовни професор на Катедри за менаџмент и стандардизацију Факултета организационих наука Универзитета у Београду. Истакла је да је прва иницијатива за образовање у стандардизацији покренута 1965. Године, због чега је Европска комисија позвала 2017. године универзитетске професоре из 22 земље Европске уније, Србије и Турске да, између осталог, обезбеде кадрове са компетенцијама из области стандардизације. На крају излагања професорка је додала да истраживачки радови морају бити засновани на стандардима и да је сама стандардизација неопходан алат за мобилизацију знања.

- „Од иновација до стандарда и од стандарда до иновација“ отворила је проф. др Ранка Станковић, са Рударско-геолошког факултета, потпредседница Друштва за језичке ресурсе и технологије (Јертех) и председница комисије за стандарде Института А037, Терминологија.
Професорка Станковић је истакла да стандардизација омогућава лакшу примену иновација и олакшава комуникацију између различитих језичких система и технологија, али и да успостављени стандарди омогућавају нове иновације, наводећи примере у оквиру којих су стандарди унапредили развој технологија и подстакли нова истраживања. Додатно је истакла прилике, али и изазове у стандардизацији закључујући да стандардизација језичких ресурса подржава технолошки развој, али и чува језички и културни идентитет и културну баштину.
- „Стандардизација – од потребе струке до потребе за стручњацима“ отворио је представник Института Радиша Кнежевић. Потребу за стандардима први су уочили стручњаци из различитих области јер се стандардизацијом постиже доследност у нивоу квалитета производа и услуга, безбедност корисника, интероперабилност и усклађеност са законима и прописима, као и ефикасност и конкурентност. Са друге стране, успешна примена и развој стандарда зависе од стручњака који учествују у стандардизацији, јер они осигуравају да стандарди буду релевантни, да се примењују и да буду прилагођени потребама привреде.

10. октобра 2024. године у Ректорату Универзитета у Београду одржана је Свечана академија поводом обележавања 90 година стандардизације у Србији. Овом догађају присуствовали су бројни гости из земље и иностранства. Академији су присуствовали државни званичници из Министарства привреде, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, директори националних тела за стандардизацију из региона и Европе (Босне и Херцеговине, Бугарске, Румуније, Северне Македоније, Хрватске, Црне Горе, Чешке Републике, Републике Српске), чланови Скупштине, Управног и Надзорног одбора Института за стандардизацију Србије, директори АТС и ДМДМ, бројни сарадници и запослени Института. Присутнима су се обратили и директор Института у периоду 2007-2015. године мр Иван Крстић и в. д. директора Института Татјана Бојанић.

Појединцима и институцијама који годинама доприносе развоју и унапређењу стандардизације у Србији додељена су признања. Добитници захвалница за унапређење и развој стандардизације у Републици Србији за ову годину су: Соња Гезовић, члан KS A331, Поштански саобраћај, Љиљана Миличић, члан поткомисије за стандарде U071/PKS 1, Бетон и компоненте бетона, армирани бетон и преднапрегнути бетон – Цемент и креч, Мирјана Малешев, члан KS U071, Бетон и компоненте бетона, армирани бетон и преднапрегнути бетон, Наташа Симић, члан KS N020, Електрични каблови, Снежана Пантелић, члан KS I1/07, Софтверски инжењеринг, примена ИТ у образовању и Интернет, проф. др Александар Гајић, члан и председник комисије за стандарде и сродне документе KS N004, Хидрауличне турбине, проф. др Јован Елазар, члан KS N031, Електрични уређаји у потенцијално експлозивним атмосферама. Добитници плакета за изузетан допринос развоју и унапређењу стандардизације у Републици Србије су: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, АТС и ДМДМ.

11. октобра 2024. године у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду одржан је панел са темом едукације у стандардизацији којем су присуствовали представници националних тела за стандардизацију из региона, а који је водила проф. др Ивана Мијатовић. У библиотеци је истог дана отворена и изложба о стандардизацији под називом „Стандардизација кроз стару штампу“, као и инфоцентар за стандарде, чиме ће свим корисницима библиотеке бити омогућен електронски приступ збирци свих српских стандарда.

5.3 АКТИВНОСТ: Судски спор пред Европским судом правде

Као резултат судског процеса који трајао скоро четири године и у којем је Институт учествовао заједно са још 13 земаља чланица европских организација за стандардизацију, Европски суд правде (European Court of Justice, ECJ) донео је пресуду да Европска комисија мора да обезбеди бесплатну доступност за четири хармонизована европска стандарда. 27 То значи да националне организације за стандардизацију које су чланице CEN-а морају на својим веб-страницама да обезбеде приступ („read-only“, без могућности копирања, штампања или преузимања) националним стандардима који су идентични са следећим европским стандардима: EN 71-4:2013 – Safety of toys – Part 4: Experimental sets for chemistry and related activities, EN 71-5:2015 – Safety of toys – Part 5: Chemical toys (sets) other than experimental sets, EN 71-12:2013 – Safety of toys – Part 12: N-Nitrosamines and N-nitrosatable substances и EN 12472:2005 + A1:2009 – Method for the simulation of wear and corrosion for the detection of nickel released from coated items. Европски суд правде сматрао је да постоји преовлађујући јавни интерес да се хармонизовани стандарди учине доступни јавности према Уредби 1049/2001 и стога је поништио одлуку Европске комисије којом се одбија приступ за четири тражена стандарда. Институт је на својој веб-страници на следећем линку обезбедио приступ наведеним стандардима: https://iss.rs/sr_Cyrl/subscription/show/1132/read.

На основу наведене судске пресуде и инструкција CEN-а и CENELEC-а, Институт је у 2024. години обезбедио бесплатан онлајн приступ за 136 српских стандарда којима су преузети одговарајући хармонизовани европски стандарди.

5.4 АКТИВНОСТ: Пружање посебних услуга на основу уговора

У зависности од интересовања и потреба министарстава, привредних субјеката и других ентитета, Институт пружа и услуге у вези са стандардима и стандардизацијом које нису наведене у овом програму рада. Обављање тих услуга регулисано је непосредним уговорима између Института и корисника услуга.

У оквиру дугогодишње сарадње Института са Инжењерском комором Србије (ИКС), која траје већ низ година и реализује се кроз споразуме о сарадњи, усмерена је на то да се инжењерима из области планирања и изградње, члановима ИКС, пружи могућност да на брз и једноставан начин дођу до најновијих информација из стандарда које су им неопходне за њихов професионални рад. У јуну 2024. године Институт и ИКС потписали су споразум о пословно-техничкој сарадњи чији је предмет отварање 5 информативних центара Института у оквиру регионалних канцеларија ИКС-а у Новом Саду, Нишу, Суботици, Ваљеву и Крагујевцу како би се члановима коморе омогућио приступ и читање стандарда, сродних докумената и тзв. Неауторизованих превода стандарда из области грађевинарства под заједничким називом „еврокодови“, као и осталих публикација које објављује Институт у просторијама наведених регионалних канцеларија ИКС-а.

6 РЕАЛИЗАЦИЈА ФИНАНСИЈСКОГ ПЛАНА ПРИХОДИ

Законом о буџету Републике Србије за 2024. Годину („Службени гласник РС”, бр. 92/2023 и 79/2024), за рад и пословање Института у 2024. Години одобрена су средства из буџета РС у износу од 137.829.000 динара.

У 2024. Години на подрачун буџетских средстава Института трансферисано је укупно 137.616.000 динара. У истом периоду Институт је остварио сопствене приходе од продаје

добара и услуга у износу од 44.613.000 динара, као и Примања од продаје залиха у износу од 81.127 динара.

Пренета средства донација из ранијих година (извор 15) у износу од 1.169 динара Институт је пренео у 2025. годину. Средства донација остварена су на основу учешћа у пројектима које спроводи Европски комитет за стандардизацију (CEN) и Европски комитет за стандардизацију у области електротехничке стандардизације (CENELEC) за превођење стандарда. Нераспоређени вишка прихода и примања из ранијих година (извор 13) у износу од 310.767 динара Институт је пренео у 2025. годину.

Преглед планираних и остварених прихода Института у 2024. години, од чланарине коју плаћају чланови Института и продаје добара и услуга, дат је у табели број 6.1.

Табела 6.1 – Преглед планираних и остварених прихода Института у 2024. години

Број конта	Опис	Планирано у динарима	Остварено у динарима	Индекс (4/3)
1	2	3	4	5
742	Приход од продаје добара и услуга	54.441.060	44.612.901	82
742317 1	Чланарина коју плаћају чланови Института	4.000.000	4.286.950	107
742317 2	Приход од продаје српских стандарда	34.617.500	21.911.374	63
742317 3	Приходи индиректних корисника буџетских средстава који се остварују додатним активностима	1.100.000	1.053.711	96
742317 5	Приход од сертификације производа, система менаџмента и особа	800.000	68.700	9
742317 6	Приход од продаје међународн. Стандарда	4.548.560	4.808.226	106
742317 7	Приходи од продаје добара и услуга – бифе	170.000	181.601	107
742317 8	Приход од одржавања семинара	1.500.000	2.119.894	141
742317 9	Приходи од VMI ознака	100.000	80.000	80
742317 10	Приход од одобрења употребе националног знака усаглашености са српским стандардима	700.000	0	0
742317 50	Приход од одржавања вебинара	2.850.000	3.986.187	140
742317	Приходи од продаје електронских збирки стандарда	100.000	255.420	255
742317 Ч	Приход од читања стандарда	2.500.000	5.668.698	144
742317 СП	Приход од пружања стручне помоћи	1.000.000	0	0
742317 Т	Приходи од тумачења стандарда	200.000	22.140	11
742317 ПРЕВОД	Приходи од превода стандарда	200.000	70.000	35
742317 спонзорство	Спонзорство	0	100.000	0
742317 претраж.	Приходи од претраживања базе стандарда	55.000	0	0
822121	Примања од продаје залиха производње	150.940	81.127	54
791111	Приход из буџета	137.829.000	137.616.300	100
732121	Текуће донације међународних организација	0	0	0
321311 – извор 13	Пренета неутрошена средства из раније година	100.000	310.767	311
311000 – Извор 15	Неутрошена средства донација, помоћи и трансфера из ранијих година	100.000	1.169	1
	УКУПНО (742 + 822 + 791 + 732 + 321 + 311):	192.621.000	182.622.264	95

Упоредни приказ остварених прихода у 2023. и 2024. години дат је у табели 6.2

Табела 6.2 – Преглед остварених прихода Института у 2023. и 2024. години

Број конта	Опис	Остварено у 2023. у динарима	Остварено у 2024. у динарима	Индекс (4/3)
1	2	3	4	5
	Пренета а неутрошена средства	134.566	310.767	231
742317 1	Чланарина	4.032.000	4.286.950	106
742317 2	Приход од продаје српских стандарда	20.382.106	21.911.374	108
742317 6	Приход од продаје међународних стандарда	4.198.596	4.808.226	115
742317 7	Приходи од продаје добара и услуга – пазар бифеа	162.198	181.601	112
742317 8	Приходи од семинара	1.548.918	2.119.894	137
742317 s	Спонзорство	938.210	100.000	0
742317 50	Приходи од вебинара	3.057.094	3.986.187	130
7423217 9	Приходи од WMI- сертификата	40.000	80.000	200
742317Г	Приходи од тумачења стандарда и сродних докумената	16.520	22.140	134
742317Ч	Приходи од читања стандарда	4.834.579	5.668.698	117
742317 5	Приходи од сертификације производа, система менаџмента и особа	150.200	68.700	46
742317	Приходи од пружања стручне помоћи	0	0	0
742317 Т	Приходи од додатних активности	1.055.261	1.053.711	100
742317	Приходи од услужног превоза стандарда	49.700	70.000	141
742317	Приходи од претраживања базе стандарда	0	0	0
742317	Приходи од продаје електронских збирки	439.762	255.420	58
742000	Приходи од продаје добара и услуга	41.039.710	44.612.901	109
732121	Текуће донације међународних организација	915.527	0	0
822121	Примања од продаје залиха	131.707	81.127	62
УКУПНО		42.086.944	45.004.795	107

РАСХОДИ

За финансирање рада Института у периоду 1. јануар – 31. децембар 2024. године утрошено је укупно 182.001.000 динара. Од тог износа 137.616.300 динара или 76 % утрошено је из остварених прихода из буџета Републике Србије, док је остатак од 44.694.028 динара или 24 % утрошен из остварених сопствених прихода Института.

Средства обезбеђена из буџета и из сопствених прихода коришћена су за намене утврђене Законом о буџету Републике Србије за 2024. годину и у оквиру одобрених износа на појединим економским класификацијама утврђеним финансијским планом Института за 2024. годину, који је саставни део Програма рада Института за 2024. годину.

Биланс прихода и расхода на дан 31. децембар 2024. године приказан је у Табели 6.3 која представља извод из Обрасца 2.

Табела 6.3 – Биланс прихода и расхода у периоду од 1. јануара 2024. до 31. децембра 2024. године (извод из обрасца 2) –у хиљадама динара

Ознака ОП	Број конта	Опис	Износ	
			Претходна година	Текућа година
1	2	3	4	5
2001		ТЕКУЋИ ПРИХОДИ И ПРИМАЊА ОД ПРОДАЈЕ НЕФИНАНСИЈСКЕ ИМОВИНЕ (2002 + 2106)	169.670	182.310
2002	700000	ТЕКУЋИ ПРИХОДИ (2003 + 2047 + 2057 + 2069 + 2094 + 2099 + 2103)	169.549	182.229
2057	730000	ДОНАЦИЈЕ, ПОМОЋИ И ТРАНСФЕРИ (2058 + 2061 + 2066)	916	0
2061	732000	ДОНАЦИЈЕ И ПОМОЋИ ОД МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА (од 2062 до 2065)	916	0
2062	732100	Текуће донације од међународних организација	916	0
2069	740000	ДРУГИ ПРИХОДИ (2070 + 2077 + 2082 + 2089 + 2092)	40.916	44.613
2077	742000	ПРИХОДИ ОД ПРОДАЈЕ ДОБАРА И УСЛУГА (од 2078 до 2081)	40.916	44.613
2080	742300	Споредне продаје добара и услуга које врше државне нетржишне јединице	40.916	44.613
2094	770000	МЕМОРАНДУМСКЕ СТАВКЕ ЗА РЕФУНДАЦИЈУ РАСХОДА (2095 + 2097)	82	0
2097	772000	МЕМОРАНДУМСКЕ СТАВКЕ ЗА РЕФУНДАЦИЈУ РАСХОДА ИЗ ПРЕТХОДНЕ ГОДИНЕ (2098)	82	0
2098	772100	Меморандумске ставке за рефундацију расхода из претходне године	82	0
2103	790000	ПРИХОДИ ИЗ БУЏЕТА (2104)	127.635	137.616
2104	791000	ПРИХОДИ ИЗ БУЏЕТА (2105)	127.635	137.616
2105	791100	Приходи из буџета	127.635	137.616
2106	800000	ПРИМАЊА ОД ПРОДАЈЕ НЕФИНАНСИЈСКЕ ИМОВИНЕ (2107 + 2114 + 2121 + 2124)	121	81
2114	820000	ПРИМАЊА ОД ПРОДАЈЕ ЗАЛИХА (2115 + 2117 + 2119)	121	81
2117	822000	ПРИМАЊА ОД ПРОДАЈЕ ЗАЛИХА ПРОИЗВОДЊЕ (2118)	121	81
2118	822100	Примања од продаје залиха производње	121	81
2131		ТЕКУЋИ РАСХОДИ И ИЗДАЦИ ЗА НЕФИНАНСИЈСКУ ИМОВИНУ (2132 + 2300)	169.493	182.001
2132	400000	ТЕКУЋИ РАСХОДИ (2133 + 2155 + 2200 + 2215 + 2239 + 2252 + 2268 + 2283)	168.755	179.881
2133	410000	РАСХОДИ ЗА ЗАПОСЛЕНЕ (2134 + 2136 + 2140 + 2142 + 2147 + 2149 + 2151 + 2153)	100.566	114.329
2134	411000	ПЛАТЕ, ДОДАЦИ И НАКНАДЕ ЗАПОСЛЕНИХ (ЗАРАДЕ) (2135)	85.180	96.520
2135	411100	Плате, додаци и накнаде запослених	85.180	96.520
2136	412000	СОЦИЈАЛНИ ДОПРИНОСИ НА ТЕРЕТ ПОСЛОДАВЦА (од 2137 до 2139)	12.866	14.616
2137	412100	Допринос за пензијско и инвалидско осигурање	8.492	9.648
2138	412200	Допринос за здравствено осигурање	4.374	4.968
2137	413000	НАКНАДЕ У НАТУРИ	140	90
2138	413100	Накнаде у натури	140	90
2142	414000	СОЦИЈАЛНА ДАВАЊА ЗАПОСЛЕНИМА (од 2143 до 2146)	254	776
2143	414100	Исплата накнада за време одсуствовања с посла на терет фондова	0	13

Ознака ОП	Број конта	Опис	Износ	
			Претходна година	Текућа година
1	2	3	4	5
2144	414200	Расходи за образовање деце запослених	0	0
2145	414300	Отпремнине и помоћи	98	400
2146	414400	Помоћ у медицинском лечењу запосленог или чланова уже породице и друге помоћи запосленом	156	363
2147	415000	НАКНАДЕ ТРОШКОВА ЗА ЗАПОСЛЕНЕ (2148)	1.533	1.260
2148	415100	Накнаде трошкова за запослене	1.533	1.260
2149	416000	НАГРАДЕ ЗАПОСЛЕНИМА И ОСТАЛИ ПОСЕБНИ РАСХОДИ (2150)	593	1.067
2150	416100	Награде запосленима и остали посебни расходи	593	1.067
2155	420000	КОРИШЋЕЊЕ УСЛУГА И РОБА (2156 + 2164 + 2170 + 2179 + 2187 + 2190)	42.019	41.830
2156	421000	СТАЛНИ ТРОШКОВИ (од 2157 до 2163)	13.719	14.844
2157	421100	Трошкови платног промета и банкарских услуга	113	168
2158	421200	Енергетске услуге	3.846	4.078
2159	421300	Комуналне услуге	8.130	8.589
2160	421400	Услуге комуникација	1.371	1.623
2161	421500	Трошкови осигурања	259	227
2162	421600	Закуп имовине и опреме	0	159
2164	422000	ТРОШКОВИ ПУТОВАЊА (од 2165 до 2169)	1.180	2.483
2165	422100	Трошкови службених путовања у земљи	195	367
2166	422200	Трошкови службених путовања у иностранство	806	1.855
2167	422300	Трошкови путовања у оквиру редовног рада	179	261
2170	423000	УСЛУГЕ ПО УГОВОРУ (од 2171 до 2178)	21.809	18.576
2171	423100	Административне услуге	915	0
2172	423200	Компјутерске услуге	2.911	3.503
2173	423300	Услуге образовања и усавршавања запослених	464	480
2174	423400	Услуге информисања	1.248	614
2175	423500	Стручне услуге	4.480	4.338
2177	423700	Репрезентација	3.719	769
2178	423900	Остале опште услуге	8.072	8.872
2179	424000	СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ УСЛУГЕ (од 2180 до 2186)	0	0
2186	424900	Остале специјализоване услуге	0	0
2187	425000	ТЕКУЋЕ ПОПРАВКЕ И ОДРЖАВАЊЕ (УСЛУГЕ И МАТЕРИЈАЛИ) (2188 + 2189)	1.908	1.674
2188	425100	Текуће поправке и одржавање зграда и објеката	676	639
2189	425200	Текуће поправке и одржавање опреме	1.232	1.035
2190	426000	МАТЕРИЈАЛ (од 2191 до 2199)	3.403	4.253
2191	426100	Административни материјал	2.427	2.953
2193	426300	Материјали за образовање и усавршавање запослених	147	305
2194	426400	Материјали за саобраћај	250	350
2198	426800	Материјали за одржавање хигијене и угоститељство	579	645
2252	460000	ДОНАЦИЈЕ, ДОТАЦИЈЕ И ТРАНСФЕРИ (2253 + 2256 + 2259 + 2262 + 2265)	26.084	23.689
2256	462000	ДОТАЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА (2257 + 2258)	26.084	23.689
2257	462100	Текуће дотације међународним организацијама	26.084	23.689

Ознака ОП	Број конта	Опис	Износ	
			Претходна година	Текућа година
1	2	3	4	5
2283	480000	ОСТАЛИ РАСХОДИ (2284 + 2287 + 2291 + 2293 + 2296 + 2298)	86	33
2287	482000	ПОРЕЗИ, ОБАВЕЗНЕ ТАКСЕ, КАЗНЕ, ПЕНАЛИ И КАМАТЕ (од 2288 до 2290)	86	33
2288	482100	Остали порези	20	22
2289	482200	Обавезне таксе	66	11
2300	500000	ИЗДАЦИ ЗА НЕФИНАНСИЈСКУ ИМОВИНУ (2301 + 2323 + 2332 + 2335 + 2343)	738	2.120
2301	510000	ОСНОВНА СРЕДСТВА (2302 + 2307 + 2317 + 2319 + 2321)	738	2.120
2307	512000	МАШИНЕ И ОПРЕМА (од 2308 до 2316)	143	1.159
2309	512200	Административна опрема	143	1.159
2321	515000	НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА (2322)	595	961
2322	515100	Нематеријална имовина	595	961
2346		Вишак прихода и примања - буџетски суфицит (2001 - 2131)	177	309
2347		Мањак прихода и примања - буџетски дефицит (2131 - 2001)		
2357	321121	ВИШАК ПРИХОДА И ПРИМАЊА – СУФИЦИТ (2346 + 2348 - 2347 - 2354) > 0	177	309
2358	321122	МАЊАК ПРИХОДА И ПРИМАЊА – ДЕФИЦИТ (2347 + 2354 - 2346 - 2348) > 0		

Преглед утрошених сопствених прихода по наменама у 2024. години дат је у табели број 6.4

**Табела 6.4 – Утрошени сопствени приходи по наменама
у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године**

Економ. класиф.	Назив економске класификације	Планирани трошкови за 2024. год. (у дин.)	Утрошено до 31.12.2024. (у дин.)	Извршење плана (4/3) × 100 (у %)	Разлика планираног и утрошеног (3-4)
1	2	3	4	5	6
411100	Плате додаци и накнаде запослених	3.582.000	1.514.946	42,29	2.067.054
412100	Социјални доприноси на терет послодавца	434.200	74.245	17,10	359.955
412200	Социјални доприноси на терет послодавца	217.800	38.177	17,53	179.623
413143	Поклони за децу запослених	150.000	90.000	60,00	60.000
414100	Испл. накн. за време одс. с пос. на тер. фонда	100.000	12.770	12,77	87.230
414300	Отремнине и помоћи	400.000	400.000	100,00	0
414400	Помоћ у медицинском лечењу	500.000	362.537	72,51	137.463
415100	Накнаде трошкова за запослене	1.404.000	1.259.647	89,72	144.353
416100	Награде	1.100.000	1.066.536	96,96	33.464
421100	Трошк. платн. пром. и банкарских услуга	170.000	167.641	98,61	2.359
421200	Енергетске услуге	5.000.000	4.077.613	81,55	922.387
421300	Комуналне услуге	9.470.000	8.588.833	90,70	881.167
421400	Услуге комуникација	1.830.000	1.623.292	88,70	206.708
421500	Трошкови осигурања	405.000	227.409	56,15	177.591
421600	Закуп имовине и опреме	400.000	159.374	39,84	240.626
422100	Трошкови службених путовања у земљи	410.000	366.993	89,51	43.007

Економ. класиф.	Назив економске класификације	Планирани трошкови за 2024. год. (у дин.)	Утрошено до 31.12.2024. (у дин.)	Извршење плана (4/3) × 100 (у %)	Разлика планираног и утрошеног (3-4)
1	2	3	4	5	6
422200	Трошкови служб. путовања у иностранство	2.357.000	1.855.469	78,72	501.531
422300	Трошкови путовања у оквиру редовног рада	280.000	260.850	93,16	19.150
423100	Административне услуге	0	0	0	0
423200	Компјутерске услуге	4.000.000	3.502.558	87,56	497.442
423300	Услуге образов. и усавршавања запослених	570.000	480.401	84,28	89.599
423400	Услуге информисања	1.590.000	614.335	38,64	975.665
423500	Стручне услуге	500.000	378.556	75,71	121.444
423700	Репрезентација и поклони	770.000	769.074	99,88	926
423900	Остале опште услуге	8.316.000	8.413.310	101,17	-97.310
424900	Специјализоване услуге	30.000	0	0,00	30.000
425100	Текуће попр. и одржавање зграда и објеката	1.410.000	638.720	45,30	771.280
425200	Текуће попр.и одржавање опреме	1.520.000	1.035.173	68,10	484.827
426100	Административни материјал	3.060.000	2.953.343	96,51	106.657
426300	Матер. за образовање и усаврш. запослених	400.000	305.310	76,33	94.690
426400	Издаци за гориво	350.000	350.000	100,00	0
426800	Матер. за одрж. хигијене и угоститељство	665.000	645.259	97,03	19.741
462100	Дотације међународним организацијама	1.000	0	0,00	1.000
482000	Порези, обавезне таксе и казне	300.000	33.091	11,03	266.909
512200	Машине и опрема	1.800.000	1.159.324	64,41	640.676
УКУПНО:		54.592.000	44.385.303	81,30	10.206.697

Преглед утрошених прихода из буџета по наменама у 2024. години дат је у табели број 6.5

Табела 6.5 – Утрошени приходи из буџета по наменама у 2024. години

Економ. класиф.	Назив економске класификације	Планирани трошкови за 2024. год. (у дин.)	Утрошено до 31.12.2024. год. (у дин.)	Извршење плана (4/3) × 100 (у %)	Разлика планираног и утрошеног (3-4)
1	2	3	4	5	6
411000	Плате додаци и накнаде запослених	95.007.000	95.005.161	100,00	1.839
412000	Социјални доприноси на терет послодавца	14.652.000	14.504.041	98,99	147.959
423000	Накнаде за рад чланова управног и надзорног одбора	4.470.000	4.417.869	98,83	52.131
462000	Текуће дотације за међународне чланарине	23.700.000	23.689.229	99,95	10.771
УКУПНО:		137.829.000	137.616.300	100	212.700

Детаљни приказ утрошених средстава из буџета са класе 462 - **Текуће дотације за међународне чланарине** у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2024. године дат је у табели број 6.6

**Табела 6.6 – Чланарине у међународним и европским организацијама
за стандардизацију**

Ред. бр.	Назив организације	Износ чланарине за 2024. годину	Рок за плаћање у 2024. год.	Датум плаћања	Износ плаћања	Износ у динарима
1	2		3	4	5	6
1.	(ISO)	23.375 CHF	½ 1. априла	18.04.2024.	11.687 CHF	1.412.404
1.	(ISO)		½ 01. октобра	24.12.2024.	11.687 CHF	1.467.692
2.	(IEC)	58.200 CHF	30. јун	05.06.2024.	32.200 CHF	3.898.766
2.	(IEC)			24.12.2024.	800 CHF	100.463
3.	(CEN)	99.299 EUR	31. март	28.03.2024.	99.299 EUR	11.670.522
4.	(CENELEC)	42.062 EUR	28. фебруар	28.02.2024.	42.062 EUR	4.944.253
5.	ISOlutions	1.000 CHF	март/септ.	24.12.2024.	1.000 CHF	125.578
6.	IECEE/CB	3.056 CHF	март	.		
	УКУПНО:		–	–	57.375 CHF и 141.361 EUR	23.619.677

До 31. децембра 2024. године у целости су исплаћене обавезе по основу чланарина у Међународној организацији за стандардизацију (ISO), Европском комитету за стандардизацију (CEN) и Европском комитету за стандардизацију у области електротехничке стандардизације (CENELEC) у укупном износу од 23.619.677 динара, док је део дуговања за чланарине у Међународној организацији за електротехничку стандардизацију (IEC) у износу од 25.200 CHF, као и у IECEE/CB у износу од 3.056 CHF пренет у 2025. годину. Укупан износ на име ових дуговања од 3.517.971 динара измирен је у јануару 2025. године.

7 ПРОБЛЕМИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА РАДА И ПРЕДЛОГ МЕРА ЗА ЊИХОВО РЕШАВАЊЕ

Годинама уназад Институт се суочава са проблемом у измиривању обавеза за чланарине у европским и међународним организацијама. Чланарине су у 2024. години повећане за око 5% у односу на 2023. годину, а 20% у 2023. години у односу на 2022. годину. С обзиром на то да се средства за ове намене обезбеђују из Буџета Републике Србије (сагласно члану 9. став 5. Закона о стандардизацији), Институт је о повећању чланарина више пута обавештавао Министарство привреде и Министарство финансија, и то у Приоритетним областима финансирања и Предлогу финансијског плана Института за стандардизацију Србије за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину, број: 1970/15-51-01/2023 од 16.8.2023. године, у којима су детаљно образлагани разлози за одобравање додатних средстава за ове намене. Законом о буџету Републике Србије за 2024. годину нису предвиђени довољни износи средстава за плаћање чланарина у међународним и европским организацијама за стандардизацију, па се Институт више пута у току 2024. године изјашњавао о потребама да се средства за ове намене доделе накнадно. Дана 26.08.2024. године Институт је Министарству привреде као директном буџетском кориснику *упутио предлог прерасподеле средстава обезбеђених буџетом Републике Србије за 2024. годину*, број 2462/2-51-01/2024. године, који је између осталог подразумевао прераспodelу 4.000.000 динара са рачуна Министарства привреде на рачун Института, међутим, Министарство финансија је определило ова средства за исплату плата запослених. С тим у вези, Институт је дана 11.09.2024. године *доставио Мишљење на Нацрт Закона о изменама и допунама Закона о буџету за 2024. годину*, број 2462/3-51-01/2024. године.

Институт (као и његови правни претходници) је пуноправни члан Међународне организације за стандардизацију ISO и Међународне организације за електротехничку стандардизацију IEC, и то од 1950. односно 1953. године, европских организација за стандардизацију CEN и CENELEC од 2017. године, као и члан Савета (највишег управљачког тела ISO-а). Имајући у виду да након доспећа није измирен други део чланарине за ISO и половина чланарине за IEC, Управни одбор Института донео је *Одлуку о давању сагласности за преумеравање буџетских апропријација*, број 3128/10-51-11/2024. од 26.11.2024. године у износу од 1.700.000 динара како би се избегли потенцијални проблеми и евентуална суспензија чланства. Дана 03.12.2024. године, Институт је упутио Министарству привреде *Захтев за преумеравање апропријација* број 1116/10-71-05/2024 након чега је Министарство финансија донело *Решење о преумеравању апропријација*, број 003430596 2024 10520 003 000 427 015 од 06.12.2024. године. Затим је Министарство привреде донело *Решење о измени решења о расподели средстава* број 000381724 2023 10810 002 003 401 121/2 од 11.12.2024. године, након чега је Институт у целости измирио чланарину у Међународној организацији за стандардизацију ISO, а остатак чланарине за IEC пренео у наредну годину као обавезу у складу са законом којим се уређује буџетски систем. Након одобравања преумеравања апропријација и добијеног Решења о измени решења о расподели од стране Министарства привреде, Управни одбор Института донео је Програм о изменама и допунама програма рада за 2024. годину, број 1116/17-71-05/2024. од 24.12.2024. године који је дана 25.12.2024. године доставио надлежном Министарству ради прибављања сагласности Владе. Међутим, Министарство финансија се изјаснило да је завршена буџетска 2024. година и да се не могу ретроактивно изјаснити на достављени материјал иако је преумеравање извршено на основу решења које је донело ово министарство.

Поред тога, Институт је током 2021. године спровео изборни поступак за два кандидата за члана у Управном одбору Института из редова чланова Скупштине, као и за кандидата за члана Управног одбора који представља запослене, а затим дана 03.02.2022. године, сагласно Статуту, обавестило Министарство привреде о избору представника запослених и Скупштине, као и о потреби да се благовремено спроведе поступак именовања чланова Управног одбора којима је мандат истекао 05.04.2022. године. Поступак именовања није спроведен, иако се Институт обраћао и током 2023. и 2024. године. До истицања рока за доношење Извештаја о реализацији Програма рада Института за стандардизацију Србије за 2024. годину Управни одбор није именован, а тренутни сазив не може да сазове седницу због немогућности успостављања контакта са председником УО.

Отежавајућу околност за пословање Института у 2024. години представљао је раст цена на мало за око 4%, као и повећање износа минималне месечне зараде за око 13% (према подацима Републичког завода за статистику), што је утицало на значајно подизање цена роба и услуга. Такође, Институт је из 2023. пренео у 2024. годину око 4 милиона динара обавеза насталих приликом организације Генералног заседања Европских организација за стандардизацију CEN и CENELEC, а у 2024. години је обележен велики јубилеј - 90 година стандардизације, што је представљало додатно финансијско оптерећење за Институт. И поред тога, Институт је наставио са набавком опреме и одржавањем високог нивоа информатичке опремљености, имајући у виду да је то неопходно ради одржавања обавеза према заинтересованим странама и сарадње са међународним и европским организацијама за стандардизацију.

Поред свега наведеног и ограничених средстава за финансирање расхода и издатака у 2024. години, Институт је успео да у највећој мери изврши све планиране активности и обавезе.

8 ЗАКЉУЧАК

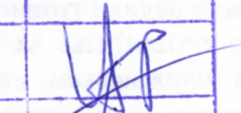
На основу претходно изнетог може се закључити да је Институт успешно наставио пословање у 2024. години упркос отежаним условима рада изазваним општим економским условима и реализовао све своје планиране активности.

Када је реч о основној делатности Института, односно раду на доношењу и објављивању српских стандарда, Институт је у национални систем стандардизације преузео 99 % европских стандарда и успешно учествује у раду европских тела за стандардизацију, што је доказао и током провере испуњености критеријума за чланство у овим телима која је реализована у току 2023. године. Такође, све остале делатности Института (едукација, стручна помоћ, услужно превођење, сертификација) наставиле су да се даље унапређују и развијају у току 2024. године.

Институт је остварио текуће приходе и примања од продаје нефинансијске имовине у износу од 182.310 хиљада динара и текуће расходе и издатке за нефинансијску имовину у износу од 182.001 хиљада динара. Разлика између текућих прихода и примања и текућих расхода и издатака износи 309 хиљада динара.

У складу са Правилником о начину и поступку преноса неутрошених буџетских средстава Републике Србије на рачун извршења буџета Републике Србије („Службени гласник РС” број 120/12 – у даљем тексту: Правилник) и Упутства за повраћај неутрошених буџетских средстава које је издала Управа за трезор, директни и индиректни корисници буџетских средстава Републике Србије дужни су да средства која су им у складу са законом којим се уређује буџет Републике Србије пренета, а нису утрошена за финансирање расхода и издатака у 2024. години. Институт је извршио повраћај 212.699 динара на рачун извршења буџета Републике Србије преко Система за припрему, извршење, рачуноводство и извештавање – СПИРИ.

У 2024. години средства Института за стандардизацију Србије трошена су за намене и у износима утврђеним финансијским планом Института за 2024. годину, који је саставни део Програма рада Института за 2024. годину.

Израдио:	
Одобрио:	
Сагласан:	

Председник Управног одбора

Марко Зелић, мастер економиста